

Vennesla Historielag

Årsskrift 2015

Vennesla Historielag

Årsskrift 2015

Utgitt av
Vennesla Historielag
Desember 2015

For-/bakside: Hovedveien gjennom Vennesla sett nordfra ved Hunsfoss omkring 1930. Setesdalsbanen helt til venstre. Snekkerplassen til høyre med Danskehaugen i bakgrunnen.

Innhold

Styret	5
Redaksjonen	5
Forfattere/skribenter	6
Forord	9
Glimt fra Bruleheia	11
En emigranthistorie	18
Krigsminnemerker på Kvarstein	25
Kvivollen - mer enn en fotballplass	29
Lindekleivselekt	33
Melkekjøring i eldre tid	38
Årringsdateringer, kirkeplankene	41
Årringsdateringer, Kvarstein	49
Hunsfos fabrikk 1965	52
Støleheia	60
Min familie i arbeidsliv og fritid	71
Børre Bårdsen	77
Vedtekter	85
Medlemsliste	87

Styret 2015

Morten Aslaksen
Signe Rysstad
Yngvar Hannevik
Gerd Wiik Hansen
Inger Aas
Øystein Bjorå
Finn Oskar Hansen

Leder
Nestleder
Sekretær
Kasserer
Styremedlem
Styremedlem
Styremedlem

Inger Einstabland
Torunn Ruenes
Randi Marie Kristiansen

1. varamedlem
2. varamedlem
3. varamedlem

I tillegg kan Hunsfos Historielag sende en representant til styret.

Redaksjonen 2015

Redaksjon for årsskrift:
Andreas Hansen
E-post: anha@online.no
Telefon: 38 15 66 42 / 90 60 11 48

F.v.: Gerd Wiik Hansen, Morten Aslaksen, Yngvar Hannevik, Inger Aas og Andreas Hansen.

www.venneslahistorielag.org
www.facebook.com/venneslahistorielag

Forfattere/skribenter

Emilie Marie Andresen (f. 1972) er fra Kvarstein. Hun jobber som renholder i Vennesla kommune. Lokalhistorie er en av hobbyene til Emilie.

Morten Aslaksen er for tiden leder i styret i Vennesla Historielag. Han er spesielt interessert i posthistorien i Vennesla kommune, men alt av lokalhistorie er spennende, sier han. Morten er utdannet journalist, og har vært ivrig amatør fotograf siden han hadde foto som valgfag i 8.klasse. Det er lenge siden han praktiserte som journalist i Dagbladet Sørlandet, men av og til dukker det opp noen artikler og bilder rundt om i diverse blad og aviser. Ellers er han nok mest kjent fra sin tid som klokker / menighetssekretær i Vennesla menighet. En stilling han hadde i over 15 år.

Yngvar Hannevik er født på Kvarstein i 1955. Han er utdannet innen skogbruk og arbeider som skogbruksplanlegger i Agder- Telemark Planselskap. Han har hele sitt liv hadde stor interesse for historie. Slektsgransking har vært en viktig hobby i mange år. Yngvar ble i 2010 med i styret for Vennesla historielag.

Alf Melling er født i Kristiansand i 1932. Han ble ansatt på Hunsfos Fabrikker i 1962, etter å ha arbeidet 5 år ved wallbordfabrikken Nøsted Bruk i Drammen. På Hunsfos arbeidet han i forskjellige stillinger i teknisk avdeling i drøyt 36 år. Han er gift med Inger Brita, og familien har bodd i Vennesla siden 1962. Som pensjonist dyrker han sine hobbyer, deriblant interessen for lokalhistorie. Han var redaktør av boken om Hunsfos Fabrikker, som kom ut i 2008.

Magne Aagesen Lindekleiv, født 15. juni 1933. Sønn til Olav Aagesen Lindekleiv og hustru Martha. Gift med Dorte, født Sjonbotten. Bor på Heisel. Har fire barn, tolv barnebarn og fire oldebarn. Har vanlig sju års folkeskole, Framhaldskole og seks måneders handelskole. Har jobbet 10 år i Samvirkelaget, (Vikeland og Moseidmoen Samvirkelag). 14 år som bestyrer av Vennesla Transport og litt over 20 år på Hunsfos Fabrikker, herav 17 år som formann på lageret. Han har helt fra ungdommen vært engasjert i arbeidet på Kvarstein Bedehus, blant annet 30 år i søndagsskolen. For øvrig er hagearbeid, musikk og maling hans store interesse.

Finn Oskar Hansen, født 1944 i Vennesla, bodde i Vennesla sentrum, (Venneslamoen) fram til 1964. Gikk på Vennesla barneskole og tok senere eksamen artium ved gamle Kristiansand Katedralskole. Hadde jobb de fleste somrene på Hunsfos Fabrikker. Siste sommeren med å ta imot vognene som kom fra Ålefjær med kubb. Studerte til ingeniør i Göteborg i Sverige, senere By- og Regionplanlegging ved NTH. Har siden jobbet som landmåler og planlegger i Vennesla kommune i 40 år. Er nå styremedlem i Vennesla Historielag, men er ellers pensjonist.

Vegard Omestad Berntsen

Vegard Omestad Berntsen er 19 år og gikk i vår i 3.klasse på Vennesla Videregående skole der han skrev historieprosjekt om sin familie. Han er født og oppvokst i Vennesla. For tiden er han i militæret i Kirkenes.

Signe Rysstad

Signe Rysstad er født i Vennesla og har stor slekt her. Bodde 5 år i Froland og 17 år på Mosby og giftet seg tilbake til Vennesla. Hennes arbeidsliv har vært på Høie Fabrikker. Hun har deltatt aktivt i Menighetsrådet og Kommunestyret. Interessen er stor for lokalhistorie, har vært styremedlem og leder for Vennesla Historielag. Nå er hun nestleder.

Morten Olsen

Morten Olsen er født på Monen i Vennesla i 1971. Ferdigutdannet arkeolog ved universitet i Tromsø i 2003 med graden Cand. Philol. Med spesialisering i jernaldersamfunnets politiske organisering. Arbeider for tiden sammen med Rune A. Fredriksen med den arkeologiske registreringen på Støleheia for Vest-Agder Fylkeskommune.

**VENNESLA JERNVARE &
FARVEHANDEL A.S**

Verktøy Jernvarer Skruer Maling Kjøkkenutstyr

**SØRLANNES STØSSTE LAGÅR
A DØRE Å VINDUE!**

Tlf. 38 15 50 33
www.mtre.no

m³[®]

Vennesla; libris

Forord

Etter flere år med god tilgang på artikler til årsskriftet, har det i år vært litt vanskeligere. Hva grunnen kan være er ikke så lett å svare på, men fremveksten av andre medier betyr kanskje noe. Først og fremst Facebook. Der er det nå to Vennesla-konkurrenter, i tillegg til Vennesla Historielags egen side. Til alle de som er aktive på disse sidene vil jeg si at innleggene her i praksis er ganske forgjengelige. Når det har gått en tid er det vanskelig å finne igjen, i motsetning til når det blir trykt og utgitt i ei bok. Tenk på det alle dere som er inne på disse sidene. Hva med å skrive litt av dette og få det med i et årsskrift? ikke i stedet for, men i tillegg til det dere publiserer på Facebook. Og i årsskriftet er også bilder minst like velkomne som tekst!

Når det er sagt er der en god del interessant stoff også i denne utgaven. Emilie Marie Andresen har i år som tidligere levert flere artikler. Det samme har Yngvar Hannevik. Det ser ut som om det er på Kvarstein den lokalhistoriske interessen blomstrer som best! Og som vanlig har også våre to ledere Morten Aslaksen og Signe Rysstad bidratt, samt Alf Melling med hans 10. utgave av Hunsfos for 50 år siden. Finn Oskar Hansen har skrevet om Kvivollen, og Magne Aagesen Lindekleiv har skrevet om slekta si. De som vil vite mer om hvor navnet Tambini kommer fra, kan lese hva Vegard Omestad Berntsen skriver i sitt skoleprosjekt.

I disse dager foregår det utgravinger på Støleheia i forbindelse med utbyggingen av den store datalagringsparken der. Helt i siste liten har vi vært så heldige å få en større artikkel om dette fra arkeolog Morten Olsen. En godbit som i høyeste grad er aktuell akkurat nå.

Vi vil takke alle våre bidragsyttere, forfatterne til artiklene i årsskriftet. Mange av dem stiller trofast opp år etter år. Uten dem hadde ikke noe årsskrift vært mulig.

Til slutt takker vi Prikken Reklame for utmerket arbeid gjennom flere år med layout og sats, og ikke minst våre annonsører for deres bidrag. Vi oppfordrer leserne til å støtte dem.

For redaksjonskomiteen,
Andreeas Hansen

Liebermann
BAKERI & KONDITORI

■■■■■
FARGERIKE
Vennesla

Glimt fra Bruleheia

Av Emilie Marie Andresen

Bruleheia ligger øverst i Torridal, øst for Eptevann, like ved grensa til Vennesla kommune. Mange fra Vennesla og Øvrebø har vært på tur hertil, derfor ønsker jeg å ta med en omtale av stedet i årsskriftet vårt, selv om det ligger i Kristiansand kommune. Navnet skrives både Bruleheia og Bruliheia. I følge Oddernes gård og ætt ble plassen ryddet av Ellef Gundersen. Han kom til Bruleheia omkring 1719. Etter seks år utstedte oppsitterne på Moi festebrev: «et stökke skov, kaldes Bruleheden, til ryddebol at bruge og besidde sin livstid.»

Bruleheia på 1920- tallet. Olav Bruleheia og kona Kristine står som nr. 4 og 5 fra venstre. Foto utlånt av Sigvart Moseidjord.

I mai 1922 skrev Eilif Strømme en liten skildring i Fædrelandsvennen fra et besøk på Bruleheia. Han og noen kamerater skulle på leiken. De gikk innover heia *“i det fineste maaneskin man kan tænke sig. Maanen var netop fuld den kveld. Men koldt var det, bitterlig koldt.”* De hadde satt opp barhytte på forhånd, og etter en stunds venting kom det en orre til myra: *«Der gik en liden stund, saa gjorde den nogen spark nede paa myren, men det var tydelig koldt paa benene, for det var ikke mange sjogene før den atter fløi op og satte sig i et furutræ lige ved myren. En stund efter fløi den atter ned og da maatte den lade livet for et velrettet skud. Der kom ikke flere end denne, og det var alt langt over tiden, hvorfor vi forlod myren for at forsøge knat-leiken.*

Under denne vor vandring kom vi langt afsted og havnet tilslut paa et sted som heder Bruleheia. Bruleheia ligger 263 meter over havet, og temmelig af veien. Fjeldet der, og terrænet idet hele, er et stykke natur som er velsignet frit for spor efter kulturens skjæmmende haand. Vildt og majestætisk ligger det, som et langstrakt stykke høifjeld. Midt oppe paa fjeldet ligger et gammelt, ikke særlig imponerende hus, og rundtom nogen smaa jordflekker hist og her; en typisk gammeldags liden heigaard.

Her bor Ola Bruleheia sammen med sin kone og datter. Det er lang vei til bygden, og adkomsten er heller ikke særlig «moderne», saa det er ikke saa tidt turen blir gjort nedover; det sker bare hver gang det rigtig trænges. Til byen kommer Bruleheias folk bare en gang i aaret eller saa, naar det er noget ekstra som skal ind i huset eller sligt. Og det er ikke til at undres over at de trives der oppe, selv om det er langt fra folk, - ihvertfald om sommeren. For noget saa vakkert som Bruleheia, naar solen kaster sine straalere over det svære høideplataa, kan man neppe tænke sig. Det er som man føler sig i slig intim forbindelse med hele naturen, naar man staar der og ser hvordan fjeldet og skogen speiler sig i de mange tjern og smaaavande som findes der oppe. Kaster man saa blikket op mod gaarden, gjør ikke det noget afbræk i helhedsindtrykket; den passer saa fuldstændig til omgivelserne, og man tror sig hensat i en tid som ligger hundrede aar tilbage.»

Klokka halv seks om morgenen satt Eilif og kameratene seg på tunet på Bruleheia for å hvile litt. Ola kom da ut og ba dem inn på kaffe og lefser. Eilif skriver videre:

«Under mit ophold hos Ola bemerket jeg at han var en ivrig piberøger. – Du maa kjøbe adskillig tobak, naar du først er i byen, sa jeg.

- Kjøbe tobak? Nei, jeg kjøber ikke tobak, far, den avler jeg selv. Se her – og han viser mig nogen kasser med jord som staar paa bordet inde i stuen. Der er nogen smaaplanter i kassen som nærmest saa ud som

rediker og var omkring en centimeter lange.

- Det er tobaksplantene mine, sier Ola, og naar de er større, planter jeg dem ud, de gror saa op og blir store og holder mig med tobak de lange, kolde vinterdage.

- Det hænder vel ikke sjelden at dere slipper op for baade det ene og det andet her oppe?

- Aa, du ved, poteter har vi, mel ogsaa, dertil kommer et par kalver om aaret og nogen sauer, saa mad staar vi aldrig forlegen for. Andre ting derimod er der jo nok vi maa savne, men vi er jo saa vant til det, at det falder ikke op. Aviser for eksempel – vi har ikke set en avis siden nyttaar.»

*

Navnet Bruleheia kommer av gammelnorsk bruðlið som betyr brudedefølge. I «Gamalt or Setesdal» II s. 75 skriver Johannes Skar: «Var brudi henta utanfjells ifrå, då «la dei brulé» jamt på heidi. Torjus Hoptu «la brulé» - det var kringum i 1748. Torjus fekk kone av Austlandet; han vigde med Gunnhild Lagesdotter Bergland i Fyresdal. So la dei brudlid på Rolvskvilheidi, på hægste heideristi; det lægnar der heimetter åt dalen og innerter åt Finndalen. Brudi og brudgomen sette upp tvo vardar. Dei born som var med, dei la kvart sin stein i vardane; men hine, dei la steinar i rad – so mange steinar som der var folk i ferdi. Dei skulde vera til ettersyn, so han kunde sjå kor mange det var som fylgde. Steinane ligg der enno – ei lang rekkje.» Skar nevner også at brudled ble satt opp til minne om at et brudedefølge frøs i hjel. Som eksempel nevner jeg s. 7 i bind II: «Der kom eit brudlid or Botndalen. Då braut der i med so kaldlegt eit uvêr; det sleit kåpa av presten, og kasta brudgomen i vende so ryggen brautst av. Heile ferdi fraus ute. Dette gjekk til på heideristi millom Rass-stein og Sigurdsbud. Dei reiste der upp tolv hellor – so mange hellor som der var menneskje i ferdi.»

Ommund Mogstad skriver i årsskrift for Agder historielag 2002: «På flate berg langs gamle ferdselsvegar kan ein nokre stader sjå lange steinrekkjer «brudled» eller «bruefylgje». Ofte startar rekka med ein pikkstein, eller det er pikksteinar i nærleiken. Brudled finn ein berre på Agder og i grensestroka av Rogaland og Telemark». Brudledene ligger ofte på et fjell der det var naturlig å ta seg en hvil, enten på halvveien eller på det høyeste punktet på heieovergangen.

Brudledet som har gitt navn til Bruleheia ligger ca 180 meter sørøst for hustuftene. Siden stedet kalles Bruleheia i 1719 kan vi slutte at brudledet er eldre enn fra den tid. I 1922 skriver Eilif Strømme at det er 11 steiner (kanskje skrivefeil?). Nå er det imidlertid 13 i rekka bak steinen som vi ser nærmest.

Det finnes flere sagn, - noen mer fantasifulle og usannsynlige enn andre, om hvorfor brudledet på Bruleheia er satt opp.

Olav fortalte til Eilif at brudledet var satt opp til minne om et brudedefølge fra Setesdal som hadde vært i Kristiansand for å bli gift. På det stedet som siden ble hetende Bruleheia ble de overfalt av en «*rasende snestorm*» som varte hele natten igjennom. Det var ikke mulig å fortsette. «*Det lykkedes dem imidlertid at holde liv i sig til morgenen, da veiret bedaget sig. Til minde om denne begivenhed fandt de sammen en hel del stener som de satte op i form af 11 mennesker, hvoraf to var laget større end de andre, idet de skulde forestille bruden og brudgommen.*»

Et annet vandresagn har en litt annen variant over samme tema: Et brudedefølge var etter vielsen på vei over heia fra Oddernes eller Tveit kirke. På stedet som siden ble hetende Bruleheia ble følget overrasket av en snøstorm og alle omkom. Siden satte andre opp steinrekka til minne om denne tragedien. Den store steinen litt utenom rekka har av flere blitt omtalt som presten. Den omtales også som en pikkstein. Folk i Øvrebø har hørt at brudeparet ble viet i Øvrebø kirke og at de omkom i en snøstorm på hjemveien.

Olav Mykland fra Kvarstein samlet på 1930- tallet inn stedsnavn. I en perm som oppbevares på Vennesla bibliotek har han skrevet: «*Bruliheia, her gjekk før vegen til Setesdal. Eit brudedefylgje skal ha gått seg vill her og måtte liggja der um notti.*» Veien som omtales er vestre Fjellmannsvei som gikk forbi Bruleheia.

Arne Mjåland fra Birkeland har funnet et sagn som ble gjengitt i en kristiansandsavis like etter år 1900. «Omtrent 5 km nord for Gaarden Mosbø i Oddernæs ligger en Plads som kaldes Bruleheia. Om Oprindelsen til Stedets Navn haves følgende Sagn: Tre Mænd gik paa Bjørnejagt. De havde endnu ikke fundet Spor av nogen Bjørn, da de et Stykke foran sig hørte lyden af en Spik [fugl], saa vakkert som de endnu aldrig havde hørt det. De stod stille og hørte en Stund, og saa besluttet de at gaa hen til det Sted, hvorfra Tonerne lød. Da de stirrede gjennom Grenene for at se hvad det var, blev de til deres store Forundring vár et Brudefølge (Brule). Alle Bryllupsfolkene var ridende, og saa ud til at være smaa af vækst. Spillemanden red i Spidsen, derefter kom Bruden og Brudgommen ved siden af hinanden, saa som de øvrige Bryllupsfolk. Bjørnejægerne stod og saa til, og vidste ikke hvad de skulle gjøre. Endelig faldt de paa den Tanke, at det maatte være underjordiske Folk, og en af dem greb sin Bøsse og lod Skuddet gaa af henover Brudefølget. Og pludselig var det hele forsvundet. Endnu staar paa samme sted nogle Stene, ordnede i en Række, der skal forestille det ridende Følge, og ingen rører dem eller river dem ned. Om det blev staaende efter, da Folkene sank ned, eller om Bjørnejægerne satte dem op, ved jeg ikke, men de kaldes den Dag i Dag Brule.»

Olav Andersen (f. 1867) kjøpte Bruleheia i 1898 og tok da Bruleheia som etternavn. Når folk var på jakt, var de ofte innom hos Olav og slo av en prat. En gang Henry Moseidjord (f. 1918) fra Kvarstein var på Bruleheia så han bare én bok, - og det var Bibelen. Den kunne Olav utenat, ble det sagt. En annen gang Henry kom gikk Olav og slo av noen bregner til hesten som han kalte for kjekam.

Dattera Åse (f. 1897) ble omtalt som den fineste jenta i hele Torridal. Moren hennes var Marie Olsdatter (f. 1878). Det ble ikke noe mellom Marie og Olav, den 28. desember 1900 giftet Olav seg med Kristine Mortensdatter (f. 1857) fra Finsland. De fikk ingen barn sammen, men Olavs datter Åse ble boende hos dem. Den 9. januar 1925 giftet Åse seg med Gustav Petter Degermann (f. 1887). I kirkeboka står han omtalt som *veiarbeider, Øiestad, født 22. juli 1887 i Grimstad. Far: Stuert Johan Petter Degermann*. Åse står omtalt som *tjenestejente Åse Andersen Bruliheien, bosatt i Øiestad*. Forlovere var skomaker Erik Eriksen fra Strømsbuveien i Arendal, og skomaker Emil Hansen fra Barbu i Arendal. Åse og Gustav Petter fikk barna Ingolf f. 1924, Olga f. 1927, Ragnar Martin f. 1929 og Gustav f. 1938. Åse døde i 1946, Gustav Petter døde i 1969. De er gravlagt ved Vestre Moland kirke. (Kilde til slektshistoriske opplysninger: Yngvar Hannevik.)

Kristine døde i 1930. På slutten av 1930- tallet flyttet Olav til Kristiansand, men om somrene var han på Bruleheia. På sine gamle dager tok han med seg fela si i Wergelandsparken og gikk og spilte for folk om kveldene. Like etter krigen brant husene på Bruleheia ned. Seinere satt den nye eieren opp ei hytte og et lite uthus på tomten. Det ble dessverre gjort mye hærverk og eieren gav opp å holde det i orden. Sammenraste rester av hytta og uthuset ligger nå oppå murene. I området kan vi også se murer etter fjøs og løer. En plog står igjen, like ved der huset stod kan vi se tydelige furer i bakken etter siste pløying. Lange steingjerder omgir den vakre plassen som nå eies av Ludvig Illebekk, Kristiansand.

Berit Homme på Bruleheia. Bildet tilhører Torridal historielag/dbva.

Vi tar et sprang tilbake til 1952 da Olav ble 85 år. Den 24. desember dette året hadde Agder Tidend et lite intervju med ham.

«Da jeg ble født var jeg så liten at de la meg i en tresko, forteller Olav Andersen fra Bruliheia som 28. desember fyller 85 år.

- Nei, vi var ingen stor barneflokk, bare seks stykker, fem gutter og ei jente som druknet 13 år gammel. Det var ikke rare greiene for oss den gangen, nei. Vi hadde en liten gård, men far måtte ta arbeid utenom og tjente 27 øre dagen. Utenom oss hadde han fire andre å forsørge, så det ble aldri snakk om julegaver til oss barn. Julen ja, da måtte mor gå ut og be om mat til oss. Fra hus til hus gikk hun, og som regel var folk snille og ga henne rikelig. Mens vi satt hjemme og ventet på henne kom det en gang ei jente fra nabogården.

Olav Andersen.
Foto fra Agder Tidend.

Hun spurte: - Har dere mat?

Og vi svarte "ja", og så vi hadde det bare godt, for vi visste ikke bedre.

- Enn drikke da? spurte jenta videre.

Jeg sa til henne at mor hadde sagt at vannpøsen stod i hjørnet, så vi kunne drikke det vi ville. Brødiskalken på bordet måtte vi dele broderlig. Å nei, folk vet ikke hvordan forholdene ofte var den gang. Det er som et himmerike å leve nå, om bare folk skjønnte på det.

Olav Andersen er født på gården Frivoll i Hægeland. I 15 års alderen begynte han å lytte til musikk; dette kom senere til å bli hans store interesse i livet. Da han i 20 års alderen kom til Gimlemoen på "eksis" fikk han tak i ei hardingfele og lærte seg å spille.

- Musikken har betydd mye for meg, forteller

Olav Andersen selv. Endog Otto Furholt som har vunnet så mange premier for sitt spill, sier at han aldri kan lære å spille så fint som meg. Ja, Hougén har endog snakket om å få meg til å spille i radioen.

33 år gammel giftet han seg med den 10 år eldre Kristine Mortensen Øvland, født på gården Omdal i Finsland. - Jeg kunne ikke få noen gildere jente enn henne. Helt fra barndommen var hun så gjennom snild og god, og gjorde aldri noe galt. Hun var et gjennomgått menneske som jeg satte over alt her i verden. Det var så vondt for meg da hun i 1930 døde av kreft på sykehuset i Flekkefjord. Vi hadde ingen barn, så nå står jeg helt alene.

- Hva driver De ellers på med?

- I ungdommen var det mest vedhogging og salmakerarbeid; men nå blir jeg så gammel og kan lite gjøre uten av og til å spille på kristelige møter og fester. 1,60 kroner måneden er ikke stort å leve av, men det går nå på et vis. Jeg har min kakkellovn hvor jeg kan koke maten min og som samtidig varmer så godt. Buksene bøter jeg selv, og vasking har jeg lært meg til å greie på egen hånd.

Den foretaksomme 85-åringen er åndsfrisk og kvikk, og vi ønsker ham hjertelig til lykke med dagen som vi håper må bli en rik minnedag for ham.» -sa.

Olav døde 2. mai 1961, nær 94 år gammel. Han ble gravlagt på Oddernes gamle kirkegård.

(Kilder som ikke er direkte nevnt i teksten er Edgar og Solveig Andresen.)

En emigranthistorie

Av Yngvar Hannevik

Forholdene i Vennesla var nok lik den vi ellers finner i Agder i siste halvdel av 1800-tallet og første del av 1900-tallet. Amerika lokket på mange med de muligheter som fantes der til å arbeide seg ut av den fattigdommen de hadde i Norge.

Når vi ser i emigrantprotokollene for dette tidsrommet var det svært mange som forlot Vennesla, mange for resten av livet.

Senere ble det mer vanlig å arbeide et begrenset tidsrom i USA, for så å komme tilbake til bygda.

Mange hadde hellet med seg etter at de kom til Amerika, andre gikk det ikke så bra med.

Ole Theodor Jørgensen Stebakken og Aase Tomine Haaversdatter var av de mange som søkte lykken på den andre siden av Atlanterhavet.

Stebakken i Vennesla (bilde fra Venneslaposten)

Ole Theodor Jørgensen Stebakken.

Stebakken var en husmannsplass i Vennesla fra 1849, også kalt Ludefladbakken.

Ole Syvertsen (f.1815) var bruker av plassen og var gift med Torborg Gurine Olsdatter(f.1821), datter til Ola Auensen Rauarmoen under Heisel.

Ole Syvertsen arbeidet som tømmerhogger og senere graver.

I folketellingen fra 1865 finner vi Ole og familien på Stebakken.

Ole Syvertsen	51	Øvrebø Prgj.	Husfader	Husmand med g Jord Graver og Tømmerhugger
Torborg Gurine Olsdatter	45	Øvrebø Prgj.	hans Kone	g
Ole Andreas Olsen	9	Øvrebø Prgj.	deres Søn	ug
Berte Gurine Olsdatter	19	Øvrebø Prgj.	deres Datter	ug
Ragnhild Olsdatter	13	Øvrebø Prgj.	deres Datter	ug
Andree Olsdatter	6	Øvrebø Prgj.	deres Datter	ug
Olivia Thomine Olsdatter	4	Øvrebø Prgj.	deres Datter	ug
Kristiane Olsdatter	1	Øvrebø Prgj.	deres Datter	ug

Datteren Ragnhild Olsdatter (f.6.januar 1853) får 9.april 1879 sønnen Ole Theodor med handelsbetjent Jørg Olsen (født på Grødum i Birkenes i 1857).

Sønnen kalte seg siden for Ole Theodor Jørgensen Stebakken.

Under folketellingen i 1900 bor han i Skjeberg i Østfold der han arbeidet på en cellulosefabrikk.

I emigrantprotokollen for 1903 finner vi Ole Theodor Jørgensen Stebakken fra Vennesla.

Reisemål var Minnesota, med avreise fra Kristiansand 20.mars 1903 ("Allan Liverpool")

Ole Theodor Stebakken var først en tur innom Halifax, Nova Scotia. Siden bosatte han seg i Beltrami County i Minnesota.

I 1906 gifter han seg med Aase Tomine Haaversdatter (f.20.oktober 1882).

Aase og Ole Theodor Stebakken

Aase Tomine var datter til Haaver Steffensen Nygaard (13.januar 1827-11.oktober 1905) fra Kvarstein.

Før hun reiste til USA hadde hun vært tjenestejente på gården Moseid i Vennesla, siden og på Hunsfos (Skovly).

Aase Tomine hadde søsknene Anne Gurine (gift med Elling Hansen), Gunhild (gift med Johan Borbekken) og Anne Marie (gift med Eilert Hægeland).

22.april 1904 emigrerer hennes nevø, Hans Ellingsen, til Minnesota. Vi vet ikke sikkert om det er Hans Ellingsen som var kontaktpersonen hennes i USA,

eller om hun hadde avtale med Ole Theodor Stebakken.

Den 21.september 1906 reiser hun med "Allan-linjen " fra Kristiansand med kurs for Minnesota.

Hans Ellingsen fra Babbitt i Minnestota sammen med sin tante Aase Tomine

I USA forandrer etter hvert Aase Tomine Stebakken navnet til Minnie Stebakken og Ole Theodor blir forkortet til bare Theodore Stebakken

Til slutt slo de seg ned i Lake of Woods, Minnesota, nær grensen til Canada.

Theodore Stebakken deltok som soldat under 1.verdenskrig

REGISTRATION CARD

SERIAL NUMBER: 2227
 THEOREDOR STEBAKKEN
 INDEX NUMBER: A1331

PERMANENT HOME ADDRESS: Garp Belthami Minn

Age in Years: 39 Date of Birth: Apr 9 1879

RACE: White

U. S. CITIZEN: Naturalized

PRESENT OCCUPATION: Farm laborer

EMPLOYER'S NAME: Hiram Knutson

PLACE OF EMPLOYMENT: Garp Belthami Minn

NEAREST RELATIVE: Minnie Stebakken

I AFFIRM THAT I HAVE VERIFIED ABOVE ANSWERS AND THAT THEY ARE TRUE
 Theodore Stebakken
 P. M. G. O. Form No. 1 (Rev.)

Krigstjenestekortet til Theodore Stebakken.

Barn og barnebarn fortalte at de gjerne ville ha han til å fortelle fra gamle dager i Norge, men det var han ikke så villig til. «La de gamle dager være, det er ikke alltid det er så koselig å se tilbake på». Han mente de heller burde glede seg over livet nå, og se fremover.

Theodor Stebakken døde 15.juni 1955 i Lake of Woods. Minnie Stebakken døde 25. november 1963 i Roseau County, Minnesota. Både Theodor og Minnie Stebakken er begravd på Elmpark Cemetery (kirkegård), Baudette, Lake of the Woods .

Elmpark kirkegård i Lake of Woods, der mange i Stebakken-slekten ligger begravd.

Theodore og Minnie hadde disse barna:

Ragna Alida Stebakken født 28 august 1907.

Hun døde den 15 desember 1996 i St. Louis Co., Minnesota.

Ragna giftet seg med **Leslie Raymond Benedix**, sønn til Nicholas Benedix og Maude Eveline Rogers 8. oktober 1938 i Baudette, Beltrami Co., MN. Leslie var født 6. mai 1913 i Pillager, Cass Co., Minnesota.

Han døde den 15 mars 1986 i Ely, St. Louis Co., Minnesota.

Han er begravd på Babbit-Argo Cem., Babbit, Minnesota.

Helga Alice Stebakken (tvilling) ble født 4 mai 1910.

Hun lever fortsatt og ble 100 år i 2010.

Helga (Stebakken)Smith og slektningen Carrie Stebakken i 1998.

Judith Sophia Stebakken (tvilling) ”Judy” ble født 4. mai 1910 i Beltrami Twp., Lake of the Woods Co., Minnesota.

Judith giftet seg med **Eskild Anderson** den 17 Nov 1942 i Hennepin, Minnesota. Ekild ble født 5 desember 1903. Han døde den 2 oktober 1974 i Lake of Woods Co., Minnesota. Han ble begravd på Elmpark Cem., Baudette, Judith døde 16 April 1986 i Lake of the Woods Co., Minnesota. Hun ble begravd på Elmpark Cemetery, Baudette, Lake of the Woods Co.

Harry Alfred Theodore Stebakken ble født 18 oktober 1911 i Beltrami, Lake Of Woods, Minnesota. Han døde 17. Sept. 1997 i Baudette, Beltrami.
Harry giftet seg med Agnes Mae O. Agnes var født i august 1925. Hun døde fredag 15. oktober 2004 i Baudette, Beltrami Co., MN.

Harry og Agnes Stebakken sommeren 1992 med barnebarnet Carrie Stebakken og et oldebarn.

Tina Stebakken, barnebarn til Harry Stebakken.

William Norman Stebakken "Willie" ble født 20. desember 1912 i Beltrami., Lake of the Woods Co. Han døde 31.mai 1960. Han ble begravd på Elmpark Cem., Baudette, Lake of the Woods Co.

Gladys Viola Stebakken ble født 1.4 september 1917 i Beltrami, Lake of Woods.

Hun døde 11. mars 1999, og er begravd på Elmpark kirkegård i Baubette, Lake of Woods.

Gladys Viola (Stebakken) Johnson med Carrie Stebakken i 1998.

Gladys giftet seg med Carl Johnson omkring 1941. Carl var født 15 mars 1912. Han døde 23 juni 1962 i Lake of the Woods Co., MN. Han ble begravd på Elmpark kirkegård., Baudette, Lake of the Woods Co., MN.

Kilder:

Venneslposten

Vennesla gard, plass og ætt av Stein Tveite

Digitalarkivet

David C. Crankshaw USA

Tina og Carrie Stebakken, Lake of Woods USA

Inger Aas (opplysninger og bilde)

Krigsminnesmerker på Kvarstein

Av Emilie Marie Andresen

På Kvarstein er det bevart flere minnesmerker fra andre verdenskrig.

Skytestillinger nord for Kvarstein skole

Nord for Kvarstein skole hadde tyskerne tre skytestillinger. På bildet til venstre ser vi at et rør som maskingeværet ble festet i fremdeles er bevart i en av dem. I rydningsrøysa på bildet til høyre hadde tyskerne laget en åpning slik at de kunne bruke den til skytestilling. Stedet den ligger på kalles Lilleoksla.

Ved veibrua over jernbanen ved Kvarstein skole var det flere små skyttergraver. Disse er nå borte. Foran lærerboligen ved Kvarstein skole stod det for øvrig en kanon. Maren Kvarstein (f. 1909) som var nabo til skolen, fortalte at de fikk beskjed av tyskerne om å flykte opp i Liasdalen dersom det ble invasjon.

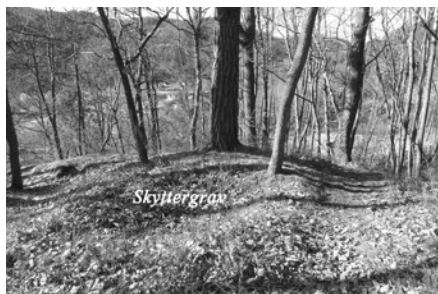
Tunell i Geitefjellet

Tunellen går i en bue inn i Geitefjellet og har to åpninger. Geitefjellet ligger i kanten av jordet på den andre siden av fylkesveien sett i forhold til leilighetsbygget «Mølla» på Kvarstein.

To menn fra Kvinesdal laget denne tunellen. Tyskerne gav kvinesdølene god tilgang på dynamitt og de brukte rikelig. En dag hadde de fylt på svært mye, det var så steinspruten føyk ut av åpningen. Hovedlinja fra Kringsjå stod på den tida ikke så langt unna, og denne dagen gikk det ikke bedre enn at ledningene på strømlinja ble skutt av. Ovnene på Fiskaa verk fikk strøm herfra og tyskerne trodde først at kvinesdølene med vilje hadde utført sabotasje mot den tyske krigsindustri. Heldigvis skjønnte de i tide at det var et uhell, hvis ikke måtte kvinesdølene ha bøtet med livet. Planen var at tunellen skulle kunne brukes av tyskerne som tilfluktsrom og lager, men den ble aldri helt ferdig før krigen tok slutt.

Skyttergrav ovenfor Synestad

Til høyre ser vi Synestadjordet. Til venstre ser vi litt av Kvarsteinbygda.

Like ved stien fra Synestad og opp bakken ved Skrefjellet ligger ei skyttergrav. Under andre verdenskrig var det få trær i heia ned mot Kvarsteinbygda slik at det var fri sikt.

Skytestilling i Stordalsheia

Fra skytestillingen i Stordalsheia hadde man god oversikt over Kvarsteinbygda.

Skytestilling i Eikebaksheia

I Eikebaksheia, vest for Kvarstein gartneri, like ved huset til Jens Kvarstein, ses rester av en skytestilling.

Festningsanlegg på Oksåsen

Oksåsen var en strategisk svært viktig plass. Herfra hadde man god utsikt ned til Kvarstein bru og Kvarstein jernbanebru. På Oksåsen var det festningsanlegg med bunkerser, løpeganger inn i fjellet og luftvernkanoner. Det er i dag ikke så mye igjen av det.

Krigsminnersmerker på Kvarstein som har forsvunnet:

- Der busslomma nå er under Oksåsen var det løpeganger langs fjellsiden som har blitt skutt vekk.
- På den andre siden av veien i forhold til busslomma, og rundt 100 meter mot nord var det to bunkerser. Det var også en bunkers nærmere Kvarstein jernbanebru. Disse har blitt ødelagt av veianlegg. Bak uthuset hos Mosland (gnr/bnr 2/8) var det en bunkers.

På Mosbysida (ved Rosselands eiendom) var det skytestillinger og også oppe på Jonsbergheia.

Kilder: Harald Kolbu, Bernt Kvarstein, Solveig og Edgar Andresen.

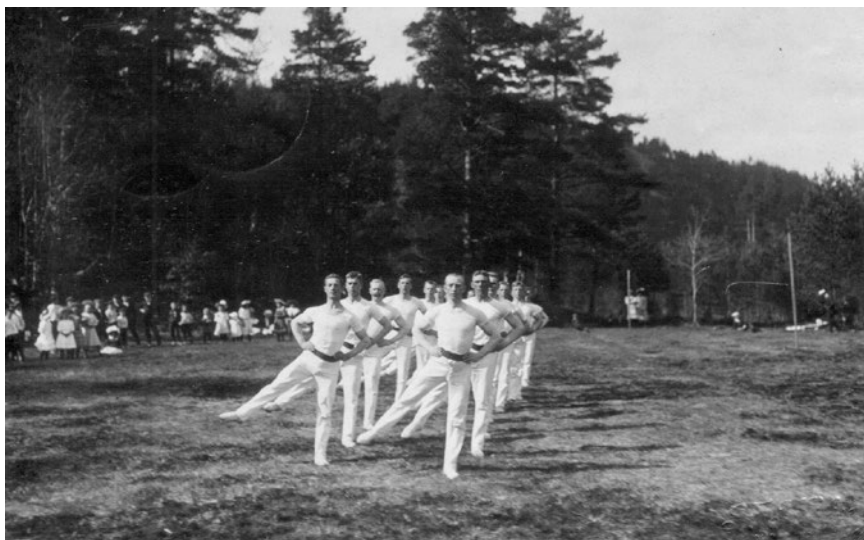
Kvivollen

- mer enn en fotballplass

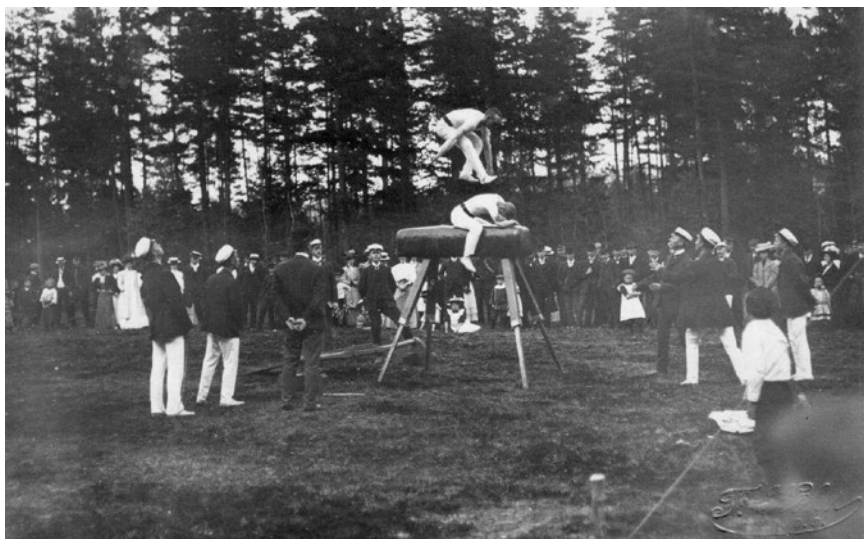
Av Finn Oskar Hansen

Tidlig på 1900 tallet var det offentliges interesse for anlegg av idrettsplasser totalt lik null. Idrettslagene/bygdelagene hadde derfor en kummerlig tilværelse.

Den første plass som idrettslaget benyttet var den gamle sletta i Askedalen. Moseid, som eide denne, lånte sletta ut gratis i noen år fra 1909. Sletta var imidlertid liten, og forholdene derfor utilfredsstillende.

Fra et turnstevne på Kvivollen. Bildet er fra et postkort sendt sommeren 1909 til Hr. Albert Pedersen, Prinzregentenstraße 9, Ludvigshafen i Tyskland.

Fra samme stevne som i forrige bilde.

I 1914 skjedde en forandring i forholdene. A/S Vigelands Brug la da ut Kvivollen til idrettsplass for Vigelands Fotballklubb. Denne klubben besto som egen klubb fram til 1921. Da gikk den inn i Vennesla idrettslag. Banen på Kvivollen var til å begynne med 110 m lang, og 60 m bred. Banen var meget ujevn, der gikk en temmelig sterk forsenkning på skrå over den sydøstre halvdel.

I 1917 gikk Vigelands Fotballklubb i gang med planering. Arbeidet kom på kr. 1.500. Halvdelen ble ytt av Vigelands Brug, og resten av fotballagets medlemmer ved at det utført dugnadsarbeid eller ved kontante bidrag på ca. 10 – 25 kr. pr medlem.

Den andre halvdelen av banen ble noen år senere planert av medlemmene på dugnadsarbeid. Lengden av banen ble da noe innkortet. Dekket var en blanding av grass og grus, og var dårlig. Kvivollen fylte likevel et visst, lenge følt savn, og sommeridretten hadde i disse årene en sterk oppblomstring. I 1925 (den 23. 12.) vedtok herrestyret plan for ny kommunal idrettsplass på Moseidmoen "Vigeland Fotballklubb" drev sine treninger på Kvivollen.

I 1920 ble det avholdt friidrettskonkurranse på Kvivollen. Det deltok 6 mann. (Den gang var det jo ikke snakk om damer i idretten).

Etter at Vigeland Fotballklubb i 1921 gikk inn i Vennesla I.L. fikk også denne klubben, (Vennesla I.L.) anledning til å benytte Kvivollen. Det ble satt i gang arbeid med utbedring av plassen, ved dugnadsarbeid. Men

innsatsen var ikke så stor. Da fikk en av lederne ideen om å servere øl til de flittigste. Dette hjalp veldig på innsatsen.

Etter at Kvivollen ble tilrettelagt for idrettslig bruk, så har plassen blitt brukt til mange slags arrangementer.

Det har vært arrangert turnstevner.

Midt på 60-tallet ble plassen brukt til St-Hans feiring i noen år. Det var Vennesla Kr. Ungdomskorps som stod for disse arrangementene.

Dette var tydelig populært. Det ble bygget scene, der det ble arrangert "boksekamp", det russiske statskoret var kommet og bidro med sang, og musikken bidro med spill. Dessuten var det boder med salg og ulike aktiviteter, og det var tradisjonelt St-Hans bål. Masse mennesker møtte på disse arrangementene.

De som gikk på Vigeland brugsskole var så heldige å ha bygdas idrettsplass, Kvivollen, rett utenfor klasserommet. I mai måned var aktiviteten stor utendørs, og skolebarna lå i hardtrening til skolemesterskapet, som skulle avvikles på Kvivollen for alle skolene i Vennesla.

Lærer Histøl tok seg av guttene, og frøken Rike tok seg av jentene. Men lærer Mjåland fra Vennesla skole var liksom den som ledet det hele. Han hadde egen bil i den tida, og gikk med sjåførhue.

17. mai var det premieutdeling. Det skjedde på Vennesla skole.

17. mai-toget gikk fra Kvivollen. Ved Vikeland jernbanestasjon møtte toget det toget som kom fra Kvarstein skole.

Lenger oppe kom Riksmål skole og Hunsfos skole med i toget, og med sang og spill bar det mot Vennesla kirke. Der ble det avholdt gudstjeneste.

Av andre slags aktiviteter kan nevnes:

Hundetrening, Hundeklubben benyttet plassen i noen år til dressur. Det ble imidlertid ikke så lenge, da det ble klart at dette vanskelig kunne la seg kombinere med annen aktivitet. Hundeklubben flyttet da til et sted ved siden av bakken ned til Vigelands Brug.

Det har også blitt arrangert sykkelløp på Kvivollen. Det måtte jo være et baneritt. Hvor langt løpet var, og hvor mange deltakere som var med er ikke opplyst.

Det ble arrangert 17. mai på plassen i flere år. I Vikelandsmoen var det en fangeleir under krigen hvor det satt russiske fanger. 17. mai 1945 deltok disse i 17. mai-feiringen, med dans og spill (kosakkdans)

Vennesla AIL spilte sine håndballkamper på Kvivollen. Akkurat når dette var vet jeg ikke, men det skjedde i en periode.

Midt på 1970-tallet ble plassen igjen gitt en skikkelig opprusting. Dette ble gjort etter avtale med Vigelands Brug.

Alt foregikk på dugnad.

Vennesla kommune stilte med maskiner, både lastebiler, traktorer og vegskrape.

Og det kommunale bedriftslaget, sammen med Sentrum Fotballklubb, stilte mannsterke flere kvelder, og gjorde en god dugnadsinnsats. Først ble plassen rettet opp ved hjelp av vegskrapen, steiner ble plukket bort, det ble raket, og plassen ble etter hvert ganske jevn.

Så ble det kjørt til flere lastebiler med grus som ble jevnet ut over banen med traktor og vegskarpe. Plassen ble til slutt som en ny bane. Det ble satt opp nye mål med nett. Plassen ble igjen tatt i bruk til fotballtreninger og bedriftskamper.

I noen år (jeg tror det måtte være på 1980-tallet) ble plassen islagt ved hjelp av brannvesenet, etter avtale med Vigelands Brug. Det var jo Bruget som var eier av plassen. Dette var et populært tiltak. Det var et yrende liv på plassen (barn og ungdom).

Bakhei Velforening arrangerte i noen år Bakheimesterskapet, både for barn og voksne. Dette var et arrangement på ski. Senere har plassen ligget der nokså ubrukt. Der er kanskje mange årsaker til det. Plassen er ikke blitt vedlikeholdt. Der gror litt til med grasstuer og lignende, ingen bryr seg om stedet, heller ikke kommunen. Og nå ser det ut som den skal forsvinne helt til næring etc.

Kommunal praksis har vært at det tas ikke friluftsareal/friareal til annet bruk med mindre det kan skaffes til veie et tilfredsstillende areal på annet sted. På Vikeland finnes det ikke arealer som kan erstatte Kvivollen.

Jeg er ganske sikker på at dersom kommunen evt. andre drev litt vedlikehold av Kvivollen, spesielt med tanke på vinterbruk (islegging) så ville det føre til stor aktivitet på plassen. I dag er det ingen steder i Vennesla av litt størrelse som kan være egnet til isbane. Moseidmoen er fotball, etter hvert friidrett, og vil aldri bli brukt til islegging. Nå har vi i tillegg kalde vintre som egner seg til dette. Men løpet her er nok kjørt all den tid kommunen ikke er interessert i å beholde den.

Kvivollen i dag, et anleggsområde hvor det ikke lenger er mulig å drive med noe slags idrettsaktivitet.

Lindekleiv-slekta

Av Magne Aagesen Lindekleiv

Det var først tanken at jeg skulle fortsette med min mors slekt, Wehus – slekta som jeg skrev litt om i forrige årsskrift, men velger heller å ta for meg litt fra min fars slekt, Lindekleiv-slekta.

Vi går tilbake til år 1545 og finner en mann med navn Åge Jensen Birkenes, dette har jeg ifølge notater fra Jens Skisland, Iveland. Det er, ifølge Skisland, denne mannen som er opphavet til Åge- navnet i vår slekt helt frem til i dag. Denne mannen hadde en sønn med navn, Jens Aagesen, Vennesla, dette stemmer også med hva Emilie Andresen har skrevet om i forrige årsskrift av Vennesla Historielag, hvor hun blant annet nevner at han eide hele Vennesla og øvre Vigeland

Vi kunne nå ha tatt med oss alle slektsleddene frem til dags dato, men hopper over dette og stopper ved Tone Aagesdatter (f. 1832). Hun giftet seg med Olav Nilsen Tønnevoll. Paret flyttet til Lindekleiv antagelig på midten av 1800-tallet, og dette er mine oldeforeldre. De fikk flere barn sammen, blant annet min bestefar, Aage Lindekleiv (f. 1864), som i 1894 giftet seg med Oline Aasen fra Fjotland.

Som nevnt, så fikk Tone og Olav flere barn sammen blant annet tre gutter; Nils, Aage og Bernt. Det som jeg syns er litt spesielt er at alle tre giftet seg og fikk hver sin sønn som de alle kalte Olav. Det er nok dette som er årsaken til at vi i Aage- slekta har brukt Lindekleiv og Aagesen litt om hverandre for ikke å blande med Nilsen Lindekleiv og Berntsen Lindekleiv. Olav Berntsen Lindekleiv flyttet til Sauda og er opphavet til Lindekleiv-slekta på Vestlandet.

Et ungdomsbilde av min bestefar Aage Lindekleiv.

De to andre; Nils og Aage fikk seg hjem og familie på Lindekleiv, hvor de bodde hele livet.

Fra barnsben av var nok disse to noen viltre krabater. Det kunne til sine tider gå nokså vilt for seg, som for eksempel den gangen de hadde funnet lekeplassen sin på saga i Gråderen. Det sprikte en del mellom plankene som dannet gulvet i saga. Nå ville de forsøke om det gikk an å gå under gulvet og presse hodet opp mellom plankene. Det lyktes for den ene av guttene, hvem skal være usagt. Men nå kom problemet. Det var umulig å komme løs, men hjelp skulle de ikke ha. Dette ville de klare sjøl. Den av guttene som var fri, måtte finne ut av dette og han fant omsider en øks. Nå var han klar til å hugge løs rundt halsen til broren, som satt fast. Det må vel ha vært ett under at det tilfeldigvis kom en voksen som greide å avverge dette, som lett kunne ha endt med en katastrofe.

En annen historie er denne:

Denne gangen i vedskjulet, nå gjaldt det ett veddemål. Aage la den høyre pekefinger på huggestabben og sa: «Jeg holder fingeren på stabben, hvis du tørr hugge». Nils turte hugge og Aage turte holde og dermed hadde bestefar en pekefinger mindre. Dette var grunnen til at bestefar slapp militæret. En pekefinger på høyre hand var avgjørende for en god soldat. Men det var nok ikke av den grunn han som liten gutt la fingeren på stabben.

Når jeg i etterkant har lest eller hørt «Prestens tale» i Peer Gynt så har jeg tenkt på bestefar. Denne mannen som her fremstilles som en svekling, eller nærmest som en krøpling på grunn av han selv hadde kuttet av pekefingeren for å slippe militæret. Sånn var det ikke med bestefar. Han ble en god familiefar for en stor og flott familie, og hadde flere tillitsverv, blant annet som formann i Hunsfos Arbeiderforening og i Herredsstyret.

Det er utrolig, selv om han døde fire år før jeg ble født, så føler jeg det nesten som jeg har kjent og opplevd ham på grunn av de mange historier jeg har fått høre om ham.

Jeg lar det ligge nå, og tar heller for meg litt om besta Lina, som han giftet seg med i 1892.

Besta var født i Fjotland i 1872.

I senere tid er det skrevet og sagt mye om denne tiden på 1800- tallet med stor fattigdom blant folk. Mange reiste til Amerika, mens andre prøvde på beste måte å livnære seg hjemme. I Bestas familie prøvde de begge deler, noen reiste ut, mens andre ble hjemme for å slåss mot fattigdommen. Besta og hennes søster Anne var blant dem i deres

familie som ble hjemme og måtte finne seg i de simple kår vårt land hadde å by på.

Barnevandringen.

Første turen fra Fjotland til Strai var våren 1882.

Anne var 16 år og Besta var bare 10 år da de la i vei. De hadde ikke sko, men gikk barbert gjennom skog og mark. Jeg siterer fra ett intervju med Fædrelandsvennen: «De gikk i flere dager, først over Haddelands – heia til Eiken og sør over til kysten, så på tvers av Søgne og Greipstad for å tjene på gården Øvre Strai».

Anne tjente på kjøkkenet, men

Besta måtte i 10 års alderen bli sendt alene på skauen med kyrne for å gjete. Slik gikk det år etter år, flere av gården i distriktet ble deres arbeidsplass, Heisel og Skjebbua omsider, og det var her de traff Nils og Aage som etterhvert ble deres ektemenn. Tiden med barnevandringen ville Besta nesten aldri snakke om, det virket som dette var en tid som hun helst ville glemme.

I 1894 giftet hun seg med Aage Olsen Lindekleiv. De fikk 10 barn sammen: Olav, Tone, Ottar, Ingeborg, Jens, Gunhild, Signe, Åsta, Aage og Tarjard. Aage døde da han var liten.

Hennes mann Aage, døde lille julaften 1929, så hun var bare 57 år da hun ble enke.

Alle barna ble gift og fikk familie, bortsett fra Tone som i lang tid bodde hjemme hos sin mor. Hun og Besta var nok til god hjelp for hverandre selv om Tone var hardt rammet av leddgikt. Tone hadde en sønn som døde bare 13 år gammel etter en ulykke ved Kvarstein skole. (Dette var vinteren 1946, jeg stod bare noen få meter fra og så på at han ble nedkjørt av toget ved stoppestedet,)

Bortsett fra denne siste hendelsen, er det som jeg til nå har skrevet ting som jeg har lest eller blitt meg fortalt.

Besta levde jo til hun var 91 år, så jeg har mange gode minner fram til 1963 da hun døde. Det aller første minne jeg kommer på, er at jeg

Det var Besta og hennes søster Anne som i flere år måtte gå til fots fra Fjotland for å jobbe på gårdene her i distriktet. Her er de fotografert sammen med sin bror Martin. Besta til høyre. Bildet må være fra mellomkrigsårene (foto, utklipp fra Fædrelandsvennen).

sovnet hjemme hos Besta og ble båret sovende hjem på min fars rygg. Senere når jeg kunne gå selv og fant veien til Lindekleiv, var det alltid noe godt å få hos Besta. Jeg husker den flotte eplehagen og de gode eplene hun hadde der. Og var det ikke epler, så vanket det alltid noen godsaker som hun hadde på lur. Men det som smakte aller best var Bestas nystekte brød fra den store ovnen, med godt smør og sukker på. Det var ingen overflod på Lindekleiv, men gjestfriheten var veldig stor.

Det fortelles om Besta at hun kunne være litt vimsete, blant annet den gangen hun skulle til bekken for å skylle melkespannet. Underveis til bekken fikk hun se at spannet ikke var helt tomt for melk, og da ingenting måtte gå til spill, satte hun spannet til munnen for å drikke opp restene. Det var nok ikke i hennes tanker at dette kunne gå galt da hun skulle passere låvebrua og alle fortennene hennes røk. Da hun senere skulle kvitte seg med resten av tennene gikk hun til smeden på Slyngestad og fikk han til å trekke dem ut med «mot hake». (Mothake, var et verktøy smeden hadde smidd for bruk når tenner skulle trekkes, det besto av et jern som ble presset ned langs tanna, vridd rundt under tannroten, så var det bare å dra til.)

Etter at Besta ble enke i 1929, var det jo hun som måtte stå for det meste som skulle gjøres på det lille bruket, blant annet måtte eplene tas godt vare på. Kjole eller sidt skjørt var det vanlige antrekk for alle kvinner på den tiden, det var derfor heller ikke noe unntak når eplene skulle høstes. En liten gutt som hun var bestemor til, satt under treet og fulgte med da en gren brakk og Besta var i fritt fall. Det var da det side skjørtet ble redningen. Det hang seg opp i en tørr gren så hun ble hengende. Heldigvis så skjønte den lille alvoret og fikk stabbet seg hjem med meldingen: «nå henge Besta å dingle i ett tre»

En annen historie var da hun skulle i vedskjulet å kløyve hunved til lefsebaksten. Noe av veden kunne kløyves ved å slå den over tåa på treskoen. Men det som hun i farten glemte, var at hun hadde gått ut barbent, og dermed fikk foten en ille medfart.

Ellers er å si om Besta at hun ofret seg for alt og alle, blant annet var det hun som ble budsendt når der skulle komme nye verdensborger til bygdene omkring. Godt bondevett og gode erfaringer både med folk og dyr gjorde henne kvalifisert til det meste. Mange av våre sambygdinger som er født tidlig i forrige århundre var tatt imot av Besta.

Dette var fra en tid da folk måtte klare seg uten hverken tannlege eller jordmor.

Til slutt: Jeg er stolt av min slekt, men som en av mine sambygdinger en gang sa: «De erkje rart at folk frå Lindekleiv æ litt hausen».

Det finnes faktisk folk som klager over samfunnet i dag, de burde skjemmes, når en ser på hva besta Lina gjennom sitt 91 års lange liv måtte gjennom gå. En fattig barndom, barnevandringene, to Verdenskriger og at hun ble enke i en alder av 57 år. Hun mistet også mange av sine nærmeste på uventet og tildeles tragisk måte. Da hun døde 7. juni 1963 var mange av de sosiale goder som vi i dag nyter godt av kommet på plass, og det takket Besta både Gud og mennesker for.

Hele familien Lindekleiv.

Bak fra venstre: Gunhild, Olav, Tone, Ottar, Ingeborg og Jens.

Foran fra venstre: Tarjard, Besta, Åsta og Signe.

Melkekjøring i eldre tid

Utdrag fra artikler i "Venneslaposten" redigert av Yngvar Hannevik

I våre dager tar vi bare en tur i butikken for å skaffe oss melk, slik var det ikke i eldre tid. Da ble melken kjørt rundt i bygda til kundene. To veteraner fra denne tiden var Bernt Jensen Kvarstein og Hans Moseidjord. Bernt Jensen (B.J) Kvarstein startet opp med dette arbeidet allerede i 1883.

B.J. Kvarstein

Bernt var født på Eiebakken, men var bare et halvt år gammel da han kom til Kvarstein.

Gården var blitt oppstykket, mye av den opprinnelige eiendommen var solgt fra, den var nå ikke stor nok til å leve av.

Bernt begynte å arbeide i høvleriet på sagbruket på Saga, og det holdt han på med i 11 år.

Han arbeidet på høvleriet i 12 timer, og brøt opp ny jord på kvelden så lenge det var lyst nok. Han tok gjerne en omvei når han skulle hjem om kvelden for å slippe å gå forbi nabogården, han var flau for å vise naboene hvordan han måtte slite. All nydyrkingen gjorde gården mer lønnsom, og Bernt sluttet på høvleriet.

*Bernt Jensen (B.J.) Kvarstein
(1867-1955)*

Bernt hadde dyrket opp gården slik at besetningen var blitt doblet. Han anskaffet moderne gårdsredskaper, og han var den første på Kvarstein som fikk slåmaskin.

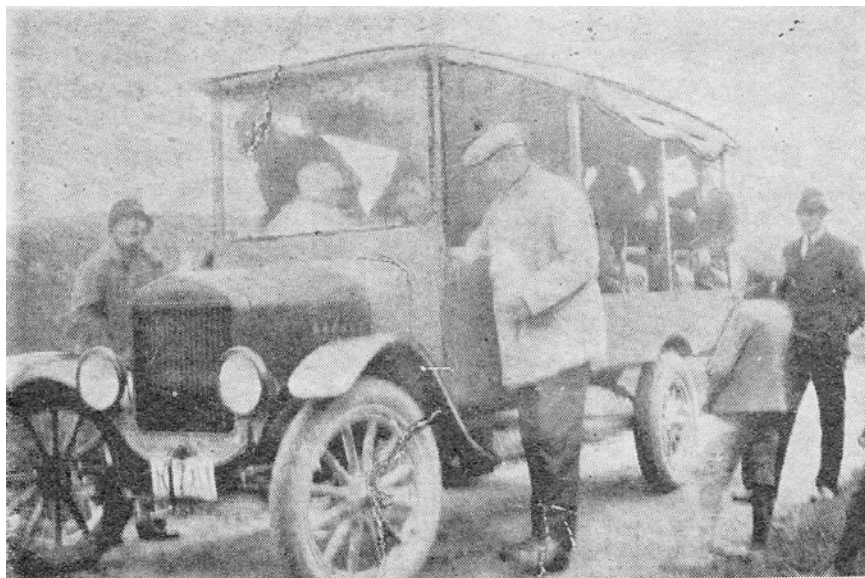
Han anla både frukthage og prydhage.

Han begynte i tillegg å kjøre melk for seg selv og de andre bøndene på Kvarstein. Dette arbeidet holdt han på med i mange år, siden overtok Hans Moseidjord melkekjøringen.

Den første tiden hadde han melken med i store spann på kjerra, og målt ut litervis til kundene som møtte frem langs melkeruten.

Etter hvert leverte kundene sinne egne spann som ble fylt opp på gården. Han kunne hente spannene langs veien om morgenen, og sette ned spannene hos kundene langs kjøreruten. Melken kostet den gang 10 øre literen.

Hans G. Moseidjord (13.september 1885-22.februar 1973) overtok gården Moseidjord etter sin far Gunder (Gunnar) Berntsen Moseidjord (1844-1920)

Hans Moseidjord med sin Ford 1926 modell. Bildet er ikke tatt under melkekjøring, men på en utflukt han hadde med naboer og bekjente til Svaland. Moseidjord hadde løse seter som han kunne sette inn i bilen når han hadde behov for det.

I tillegg til gårdsdrift var også Hans Moseidjord i arbeid med melkekjøring, et arbeid han overtok etter B.J. Kvarstein i 1916. Da hadde Bernt Jensen (B.J.) Kvarstein drevet på med dette arbeidet i 33 år. På den tiden var B.J. Kvarstein 49 år og Hans Moseidjord 31 år. B.J. syntes at han hadde holdt på lenge nok og mente Hans var rene unggutten sammenliknet med ham.

Da Hans Moseidjord startet med melkekjøringen var prisen 15 øre literen for søt melk og 7-8 øre for skummet melk.

Dette var ikke spesielt billig i forhold til lønningene, og det var faktisk trussel om melkestreik fra kundenes side enkelte ganger. Noen sluttet også å kjøpe melk for en tid.

I en artikkel i «Venneslaposten» forteller Hans Moseidjord fra dette arbeidet som han holdt på med fra 1916 frem til 1935 da meieriet overtok.

«De første 10 årene, da jeg kjørte med hest, kjørte jeg bare tre ganger i uken, mandag, onsdag og lørdag. Jeg kjørte fra Saga til Hunsfos fabrikk. De store boligene på Graslia lå på selve øya i den tiden. Den siste tiden kjørte jeg helt til Vennesla, der hvor bilsentralen nå holder til.

Jeg begynte på Saga, ja den første tiden hadde jeg også melk fra noen av bøndene på Øvre Mosby.

Etter endt tur var det bare å kjøre tilbake å levere de tomme melkespannene,

Du målte opp melken fra store spann?

Ja det kunne være litt av et problem å få gitt rett mål om vinteren når det iset i målene. Særlig når det gjaldt fløten, som gjerne ble målt opp i små mengder, kunne det være vanskelig å få målt riktig på kalde dager. Mange begynte etter hvert å benytte sine egne spann, som de sendte med den ene gangen, og hentet neste gang. De forlangte melken fra spesielle bønder, og noen hadde til og med lås på spannet.

Hvor mye melk hadde du med på hver tur? Opp til 800 liter og dertil fløte.

Særlig om lørdagen gikk det med nokså mye fløte, og det hendte at jeg måtte få opp fløte fra Agder meieri for å dekke etterspørselen.

Mot slutten av første verdenskrig ble det rasjonering av melk, og jeg måtte klippe kort når jeg solgte.

Ellers holdt salget seg nokså jevnt, men i begynnelsen av 1930-åreneen dabbet det noe, og da kunne det være vanskelig å bli kvitt all melken.

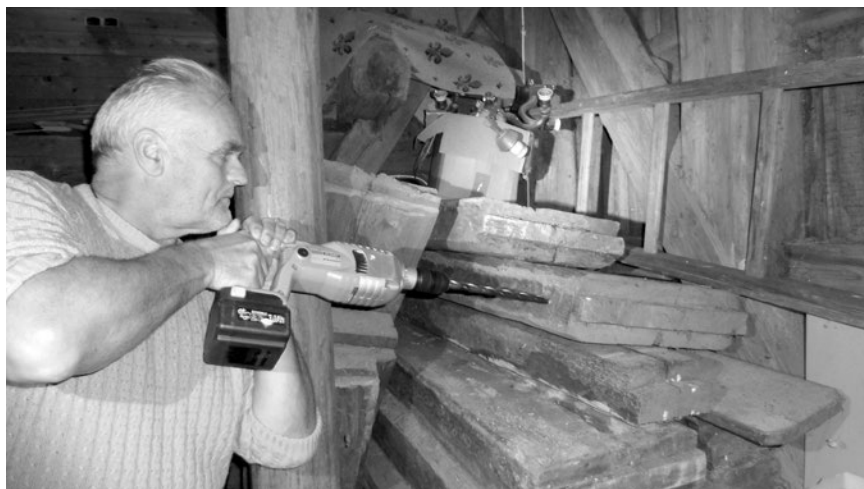
Det var mye arbeidsledighet og lønningene var lave, så noe måtte det gå ut over».

Årringsdateringer av planker fra Vennesla gamle kirke

Av Emilie Marie Andresen

I november 2013 var dendrokronolog og seniorforsker Niels Bonde og diplombiolog og museumsinspektør Claudia Baittinger fra Nationalmuseet i København, daværende Fylkeskonservator Frans-Arne Stylegar og Bygningsvernkonsulent hos Fylkeskonservatoren, Helge Paulsen, i Vennesla kirke for å ta årringsprøve av plankene fra den gamle kirka som ble revet rundt 1830. Plankene ligger lagret i kirkas tårn. Det ble ikke tid til å ta mange prøver denne novemberdagen. I ettertid ble flere prøver tatt av Christoffer Christensen.

I samarbeid med Nationalmuseet i København har Fylkeskonservatoren i Vest-Agder i flere år arbeidet med å utarbeide gode grunnkurver for eik og furu i Agderfylkene og prøver fra furuplankene fra Vennesla gamle kirke inngår som en del i dette arbeidet. Årringsdatering heter på fagspråket dendrokronologi og tar utgangspunkt i studiet av variasjon i tykkelsen av trærnes årringer.

Bygningsvernkonsulent Helge Paulsen fra Fylkeskonservatoren tar årringsprøve av en av kirkeplankene.

Mye tømmer ble eksportert fra Sørlandet til Europa i tidligere tider, og årringsdateringer og utarbeidelse av grunnkurver hos oss kan derfor også ha stor betydning for årringsdateringer ute i Europa. Grunnkurvene bygges opp på grunnlag av omfattende undersøkelser av årringene i levende trær og eldre tømmer fra for eksempel gamle bygninger. Det foregår et utstrakt samarbeid mellom laboratorier i Europa som utfører dendrokronologiske undersøkelser og utarbeider dendrokronologiske grunnkurver til dateringsformål. Gjennom årene har for eksempel de dendrokronologiske laboratorier i København, Berlin, Thorun, Göttingen, Hamburg, Sheffield og Lund bygget opp et stort nettverk av grunnkurver for eik som stort sett dekker eikas naturlige utbredelse i Nord-Europa. For Agderfylkene finnes det en furukurve som går tilbake til slutten av vikingtida.

Grunnlaget for årringsdatering er det faktum, at trær av samme art vil vokse likt når de vokser under like betingelser. Det betyr at alle trær vil danne en bred årring i en god vekstsesong og en smal årring i en dårlig. Normalt er veksten først og fremst dominert av klimaet i trærnes vekstsesong, og det gjør det mulig å utarbeide kurver for et landområde, som viser variasjonen i tykkelsen av trærnes årringer. En slik kurve kalles en grunnkurve, og den kan rekke flere tusen år tilbake i tid. Ved hjelp av den kan man også bestemme opprinnelsesstedet for tømmeret som er brukt til bygninger, fartøyer eller andre tømmerkonstruksjoner. Dendrokronologien har revolusjonert arkeologiens muligheter til å operere med absolutte dateringer. Metoden arbeider i spesielt gunstige tilfeller med en utrolig nøyaktighet, idet et monument kan dateres med en presisjon som ligger innenfor et halvt år eller mindre. En annen fordel ved denne dateringsmetoden er at den er forankret i en biologisk sammenheng. Det betyr at den er helt uavhengig av andre dateringsmetoder, både relative og absolutte, det være seg historiske, arkeologiske eller naturvitenskapelige.

Til venstre: Dendrokronolog Niels Bonde, ansatt som seniorforsker ved Nationalmuseet i København. Hos arkeologene på Københavns Universitet omtales han som «den, der fik styr på dendrokronologien i Danmark». I Norge er Niels Bonde mest kjent for å ha foretatt årringsdateringer av skipsgravene fra Oseberg, Gokstad, Tjane, Storhaug og Grønhaug. Forskere diskuterte om nasjonalklenodiet Osebergskipet kunne være bygget i Danmark, men i 2009 oppdaget Niels Bonde og Frans-Arne Stylegar at tømmeret kommer fra samme vekstzone som tømmeret brukt i Storhaugskipet og Grønhaugskipet fra Karmøy. Dette gjør det trolig at Osebergskipets byggested er å finne på Sørvestlandet, antagelig i Rogaland eller Hordaland. Byggeåret er 820.

Til høyre: Tidligere kirkeverge Allan Neset og Niels Bonde. I bakgrunnen ser vi Bygningsvernkonsulent hos Fylkeskonservatoren Helge Paulsen og tidligere Fylkeskonservator i Vest-Agder, Frans-Arne Stylegar.

I alt ble det undersøkt 14 prøver av furuplankene fra Vennesla gamle kirke. Prøvene ble undersøkt av Niels Bonde og Charlotte Kure Brandstrup. De daterte prøvene inndelte seg i fire grupper som kryssdaterte relativt med hverandre. Charlotte Kure Brandstrup har i ettertid utarbeidet en rapport om undersøkelsene. Hun skriver at prøvene som ble tatt er regnet sammen til fire trekurver. En kurve omfatter 307 årringer og dekker perioden fra år 1196 til 1502. En annen kurve (166 årringer) dekker perioden 1351 til 1524, en tredje kurve (188 årringer) dekker perioden 1337 til 1524 og den fjerde trekurven (185 årringer) dekker perioden 1323 til 1507. De daterte trekurvene, samt årringskurvene, ble regnet sammen til en middelkurve som omfatter 357 årringer og dekker perioden 1196 til 1552. Siden det ikke er splintved på kirkeplankene, var det ikke mulig å bestemme felningstidspunktet nøyaktig. Brandstrup konkluderer med at prøvene antakelig stammer fra trær som er felt ca 1555 eller deretter.

Litt om «Kvarsteinplankenes» historie

Den gamle kirka stod antakelig mellom den nåværende kirka og fylkesveien. Da den ble revet rundt 1830, havnet materialene fra den flere steder i bygda. Mange materialer havnet på Kvarstein, gnr/bnr 2/7, der de ble brukt i hovedhus og uthus. Hovedhuset på gnr/bnr 2/7 ble satt opp rundt 1830. I 1989 ble det revet, og da ble 29 av plankene tatt vare på. Det er disse som nå ligger lagret i kirketårnet. De av materialene som var i dårligst forfatning og som så eldst ut ble dessverre brent på bålet i 1989. Kanskje var de eldre enn de som i dag er bevart? På gnr/bnr 2/7 fikk de også bord som var rosemalte og hadde bibelske motiv. Gunnar Kvarstein f. 1902 fortalte om et motiv der Jesus stiller stormen. Dette syntes han var veldig fint. "Petrus var spesielt fint malt", sa han alltid når han fortalte om dette. De fikk også en rosemalt dør med et ryttermotiv. Denne er fremdeles i god behold.

Huset på gnr/bnr 2/7 som ble bygget rundt 1830 og revet i 1989. Foto: Dan Aamlid

Riksantikvar Håkon Christie var på befaring i 1989 og så på kirkeplankene. Jeg tar med et lite utdrag av hans rapport datert 25. august: *"Plankene som er bevart er blitt fullstendig omarbeidet, da de ble tatt i bruk til reisverksplanker. De er kuttet slik at de fleste nå er 160 - 170 cm lange, noen er kortere. I begge ender er det blitt laget en ca 4 cm lang og bred tapp. For øvrig er plankene avøksset i begge bredsider, slik at de nå har en tykkelse på ca 13-15 cm og har passet inn i en 6 tommers tykk reisverksvegg. Kortsidene er også avøksset, slik at plankene har fått tilnærmet rektangulært tverrsnitt. De fleste plankene har bevart enkelte partier med eldre finteljet overflate, som forteller noe om deres tidligere form. I partiet nærmest kantene har bredsiden i mange tilfeller bevart større eller mindre partier av en finteljet overflate, som viser at plankene opprinnelig har smalnet av mot begge sider både utvendig og innvendig. I et par av plankene synes det å ha vært et flatbunnet profil i den ene siden, men alle*

plankene har ikke hatt profil. I den ene kortsiden har flere av plankene bevart bunnen av en tilnærmet rettvinklet not som er hugget med øks. Partiene med opprinnelig overflate opptrer ens på alle planker og tyder på at de har vært av samme type, men de gir ikke tilstrekkelig grunnlag for en sikker bestemmelse av plankenes opprinnelige tverrsnitt. Den opprinnelige tverrsnittsform kan ikke bestemmes nærmere enn et sted mellom rombe og oval, og planketykkelsen kan da ha variert mellom snaut 20 cm og ca 25 cm. Plankenes bredde kan ha variert mellom 30 og 50 cm. Den tidligere kirken i Feda, som skal være bygget i 1593, har hatt veggømmer med de samme karakteristiske tverrsnitt som Kvarsteinmaterialene”.

Kirkeplankene stod på høykant i veggene på gnr/bnr 2/7. Her tas en av dem ut.

Noen beskrivelser av den gamle kirka

Vennesla kirke er omtalt i Stavanger stifts og domkapitels jordebok fra ca 1620. Boka kalles også «Grågåss». Bispesetet for Agder og Rogaland flyttet fra Stavanger og trådte i funksjon i Kristiansand i 1684. Dermed fulgte denne boka med. Nå oppbevares den på Statsarkivet i Kristiansand. Vennesla kirke er slik beskrevet:

Wendislaa kierckis. Første annex thill Odrenes. Hindis jnuentarium, och ornamenta:

Kalck och disch aff huit sølff. Weyer thill hobe 9 lodt.

1 meszehagell till 2dr.

1 ryckelin. Kostedt 3 dr.

1 klokke brugelig

1 halff thønnde kiedell.

2 smaa klokker wbrugelig.

1 alterbog och 1 psalmebog. Koster baade 6 mk.

1 stije

Hendis aarlige jnkomst

Landskylld

Er aldellis jnngen.

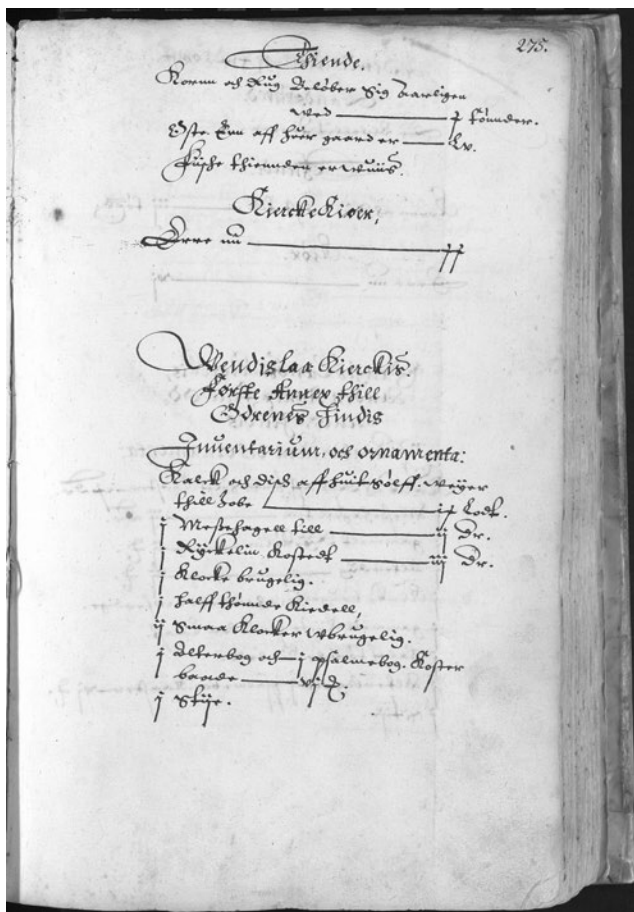
Thiende

Korn och rug miest till 3 tønder.

Kiør

Erre nu 6

Som vi ser omtales 2 små klokker som ubrugelige. Det er rimelig å anta at det skyldes at de er gamle og velbrukte. Se også Frans-Arne Stylegars omtale av gravsteinen som ligger i kirkegulvet i årsskriftet 2014. Stylegar daterer gravsteinen til 1100- tallet.

Siden der Vennesla kirke er omtalt i Stavanger stifts og domkapitels jordebok fra ca 1620. Foto: Statsarkivet i Kristiansand

Av en rapport fra 1776 ser vi at det tidligere har vært adskillige mangler og forfallenhet ved kirka, men disse var blitt utbedret. Rapporten om utbedringen lyder slik: "Den følgende 24. juni 1776 var jeg, T. B. Meldal, atter med 4 underskrevne Mænd forsamlet for at efterse Venneslands Kirkes Mangel og Brøst, og befandt vi da

1. Kirken selv, baade innen og uden i den bedste og smukkeste stand. Taarnet som kun haver en klokke samt Vaabenhuset saa godt som av nye opbygget, Vinduerne nye, Loftet og Stolene nye og meget gode, og den hele Kirke, som er af Timmer, nydelig malet overalt, saa den fattes slet intet, heller icke Kirkegaardens Indhegning, som er af Sten, Kirken eyer Almuen selv.

2. Ornamentene ere icke mindre gode og smukke, end Kirken selv, thi der findes en, efter Kirkens og Menighetens Størrelse passelig stor Kalk og Disk af Sølv, en ganske ny sort Messehagel, eksisterer fremdeles, tvende gode Messestaker, en ny Alterbog, en Bibel og Salmebog, det vi alt med vaare hænders Indskrifter herved stadfæster.

T.B. Meldahl, Siver Rasmussen Omdal, Jon Gundersen Heysel, Tage Larson Vennesland”.

Vi vet for øvrig at kirka hadde takstein i 1663. Da er det nevnt at Åmund Ulvson fra Heisel, som var kirkeverge fram til 1666, lovet «at forære til tagsteen paa kjerken» 6 riksdaler.

Kilder som ikke er direkte nevnt i teksten:

Brandstrup, Charlotte Kure: Dendrokronologisk undersøgelse af gamle «stavplanker», nu i Vennesla kirke, rapport 2014.

Christie, Håkon: Rapport 25. august 1989 på gnr/bnr 2/7, Kvarstein. Kvarstein Gunvald og B.J.: «Fra kirke- og kristenliv i Vennesla», 1948 Store norske leksikon

Stylegar, Baittinger, Bonde, Paulsen i boka: Mangesysleren. En vennebok til Svein Mjaatvedt.

Stylegar, Frans-Arne: Med ryggen til fjellet, arkeologi i nord, 2006

Tveite, Stein: Vennesla gard, plass og ætt, 1956

Wikipedia

Andresen, Edgar

Årringsdateringer og karbon14- datering fra Kvarstein

Av Emilie Marie Andresen

Alle årringsdateringene som her er nevnt inngår som en del av samarbeidsprosjektet mellom Fylkeskonservatoren i Vest-Agder og Nationalmuséet i København og er utført av tidligere omtalte Niels Bonde, Claudia Baittinger, Helge Paulsen og Charlotte Kure Brandstrup.

Redskapsbu som tidligere stod ved Vennesla kirke

Gunnar Kvarstein f. 1902 fortalte at bua som vi ser på bildet opprinnelig var redskapsbu ved Vennesla kirke. Da den ble fjernet fra kirka, ble stokkene brukt i løe i uthuset på gnr/bnr 2/7 på Kvarstein (samme bruk som kirkeplankene kom til). Vinteren 1979 fikk uthuset knekken av snøen som lå på taket, og stokkene ble deretter liggende lagret til 1989 da Edgar Andresen på Kvarstein satte bua opp i hagen sin. Flere av de laftede rundstokkene i furu hadde imidlertid fått råteskader, så lengden på bua måtte forkortes noe. Opprinnelig har lengden vært ca 4,4 meter. I 2010 ble det tatt årringsprøver av bua. Analysen viser at trærne ble felt vinterhalvåret 1827-28, vinterhalvåret 1828-1829 og våren 1828, hvilket er forenlig med et byggetidspunkt i 1829.

Den opprinnelige skyvedøra gikk på to trinser av tre på en jertråd.

Lintjønnsstokken

Denne furustokken ligger ved Lintjønn på Kvarsteinheia og kom for dagens lys for noen år siden ved rensking av bekkosen. Hans Jørgen Greipsland og Jorunn Mortensen oppdaget stokken og i 2010 ble det tatt årringsdatering av den. Dateringen viste at stokken ble hugget i 1570. Vi ser at det har blitt hugget tverrhakk ned i stokken, og deretter har den blitt hugget langsetter. Av en eller annen grunn har arbeidet ikke blitt fullført.

Hellerfurua, - den største furua i Kvarsteinskogen

Den største furua i Kvarsteinskogen går under navnet Hellerfurua og har fått sitt navn etter Kringlemyrhelleren som ligger like ved. Mange har antatt at furua er svært gammel på grunn av størrelsen. I oktober 2013 ble det tatt årringsprøver av den. Analysene viste at furua begynte å vokse så sent som i 1832, så den har hatt gode vekstforhold. Furua har en omkrets på ca 2,5 m i brysthøyde.

Charlotte Kure Brandstrup fra Nationalmuseet i København tar årringsprøve av Hellerfurua. Claudia Baittinger i bakgrunnen.

Karbon14-datering av Storemyrstokken

Våren 2010 ble det under grøfting av Storemyr på Kvarsteinheia funnet en bearbeidet furustokk på 1,2 meters dyp. Stokken hadde tydelige merker etter felling med et smalegget redskap. Daværende Fylkeskonservator Frans-Arne Stylegar mente at det smaleggede redskapet trolig var av bronse- eller jernaldertype. Forsker Niels Bonde fra Nationalmuséet i København kunne slå fast at treet i sin tid hadde overlevd to skogbranner, men at stokken var for gammel til at det er utarbeidet grunnkurver som dateringen kunne foretas ut fra. En prøve av stokken ble dermed sendt til Betalaboratoriet i Miami, Florida og C14-datert. Analysen viste at stokken med 95 prosent sannsynlighet ble felt en gang i perioden 140 til 390 etter Kristus, det vil si i yngre romersk jernalder eller tidlig folkevandringstid. Treet var rundt 250 år gammelt da det ble felt.

Gravhaugene på Meåsen, som ikke ligger langt unna, er datert til folkevandringstida, så her har vi muligens et minne etter dem som er gravlagt der. Kanskje har den som hugget stokken bodd ved Storemyr? Den nederste del av stokken med huggemerker er tatt vare på av Edgar Andresen. Materialet i resten av stokken var fullt brukbart og har blitt brukt til å lage krakker av.

Storemyrstokken. Til høyre: Krakk av Storemyrstokken laget av Syvert Ravnevand, Mosby.

For 50 år siden...

- Hunsfos Fabrikker 1965

Samlet og redigert av: Alf Melling

Fra styrets beretning:

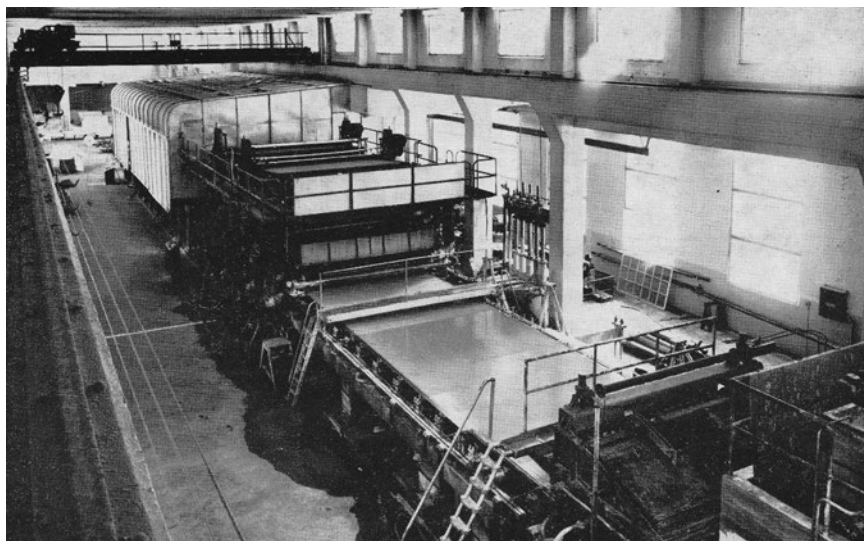
De tegn på fremgang som kunne registreres i 1964, og som for norsk treforedlingsindustri stort sett ga seg utslag i resultatforbedring fra 1963 til 1964, bevirket at man så det nye år – 1965 – med noe større optimisme enn ved noe tidligere årsskifte de siste 5 år.

Når treforedlingsmarkedet i 1965 ikke utviklet seg i så positiv retning som man hadde grunn til å forvente, skyldes det i første rekke den vikende tendens på cellulosemarkedet. Mot slutten av året måtte celluloseprodusentene ta konsekvensen av dette og redusere prisene med ca. 7%. Samtidig ble det avtalt 4 ukers stans i produksjon av salgcellulose.

Dette har hittil ikke slått ut for papirs vedkommende, vi har hatt tilfredsstillende ordredeknning. Dett gjelder spesielt for våre 3 MG-maskiner. Unntaket er den maskin som produserer finpapair, men dette skyldes mer den britiske importavgiften enn massemarkedet.

Det har skjedd skuffende lite av positiv karakter på det handelspolitiske plan i 1965. Eneste lyspunkt er bedringen i britisk utenriksøkonomi. EFTA-avtalen har imidlertid ført til at tollene på MG-sulfitpapir nå er 2,8% mot 14% før avtrappingen begynte.

Fabrikkens største papirmaskin PM5.

Produksjon

I likhet med 1964, avviklet vi sommerferien uten driftsstans. Årets produksjonstall ble:

TREMASSE (tørrlenkt)	22.594 tonn mot 19.949 tonn i 1964 — + 13,3 %
CELLULOSE (tørrlenkt)	34.957 tonn mot 34.007 tonn i 1964 — + 2,8 %
herav bleket	19.552 tonn mot 11.747 tonn i 1964 — + 66,4 %
PAPIR	57.013 tonn mot 55.692 tonn i 1964 — + 2,2 %

Dette resultat representerer ikke bare en høyere produksjon på alle felter enn i 1964. De kvanta som ble produsert i 1965 er også de største i selskapets historie. Papirproduksjonen oversteg den gamle rekorden fra 1961 med 835 tonn, imidlertid er produksjonen denne gang gjort opp som netto betalbar vekt, mens den i tidligere år ble registrert som bruttoproduksjon. Følgelig er ikke papirproduksjonen for 1965 helt sammenlignbar med tidligere produksjonstall. Den faktiske produksjonsøkning i forhold til 1964, er 4,5 %

Kvantumsmessig fordelte salget seg i 1965 med 14% på hjemmemarkedet og 86% ble eksportert. Fra 1.januar vil vi opprette eget salgskontor i Oslo.

Tømmer

Tømmerprisene for sesongen 1965/-66 er, for alle sortimenter sett under ett, redusert med 2%. For midtmålt gran var reduksjonen ca. 4%, og prisen er nå 95,00 kr/m³. Dette er fortsatt mye høyere enn hos våre svenske og finske konkurrenter.

Tømmerforbruket var 210.000 m³. Lagt etter hverandre vil stokkene utgjøre en sammenhengende rekke med en lengde 5 ganger avstanden fra Lindesnes til Nordkapp.

Resultat

Den positive utvikling av driftsresultatet fortsatte i 1965. Utbyttet ble likevel mindre i kroner enn fjorårets resultat, kr. 420.000. Styrets vurdering er at det er en positiv, økonomisk utvikling i selskapet. Bruttooverskuddet på driften var ca. 9 Mkr.

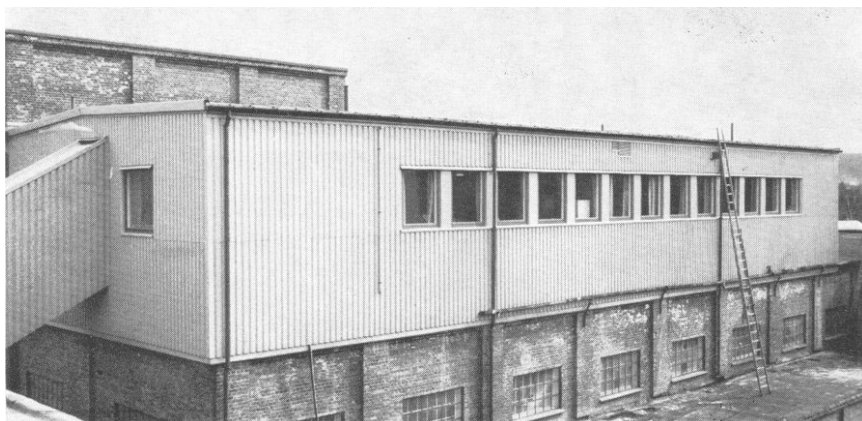
Styret minner om at de dominerende kostnadskomponentene har fulgt en jevnt stigende kurve. Personalkostnadene, f.eks., er vesentlig høyere enn i 1961, til tross for en nedgang i bemanningen på 181 personer siden da. Uten denne reduksjon hadde personalkostnadene vært 4 Mkr. høyere. Kapitalkostnadene har økt sterkt, noe som bl. a. skyldes de investeringer som er gjennomført for å få til den bemenningsreduksjon som foran er nevnt.

Investeringer

1965 har, på dette felt, vært preget av konsoliderende tiltak etter de omfattende investeringer som fant sted i perioden 1962 – 1964.

Av større prosjekter, som ble avsluttet i 1965, nevner vi:

- Nytt hovedlaboratorium
- Ny inløpskasse PM1 (påskan)
- Sentralisert utskuddsbehandling for alle papirmaskiner
- Ny sentralgarderobe
- 1 ste press-seksjon på PM2 er re-arrangert
- Ny silo for MgO
- Helautomatisk oppberedning av lim

Nytt sentrallaboratorium på toppen av PM5

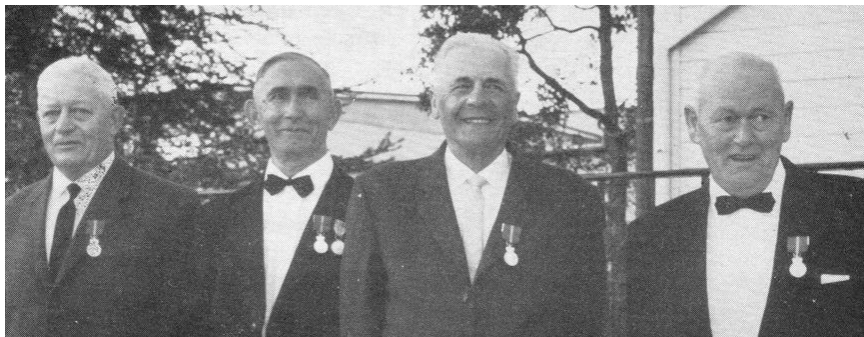

*Laborant Aksel Ståhl betjener
PFI-mølla*

Laboratoriet er blitt en trivelig arbeidsplass

Kongens fortjenstmedalje

Fra venstre mekaniker Martin Hansen, papirarbeider Bernhard Sørensen, rammesnekker Anders Askedal, formann Henry Jensen.

Fire medarbeidere fikk den 14. september Kongens fortjenstmedalje for lang og tro tjeneste. Overrakkelsen fant sted ved en høytidelighet i direktør Jarlsby's hjem, i nærvær av fylkesmann Lars Evensen, ordfører Engly Lie, tidligere direktør Knobel, samt representanter fra bedrift og fagforeninger.

I tillegg til medaljen fikk hver medaljør en bankbok fra bedriften.

Med dette har i alt 41 ansatte ved Hunsfos Fabrikker blitt hedret med denne utmerkelse siden 1938. I samme tidsrom er 275 ansatte tildelt Norges Vels medalje for lang og tro tjeneste. Det skal nevnes at 100 av disse fremdeles er i aktiv tjeneste ved bedriften. Dette vitner om en stabilitet som vi tillegger stor betydning, uttalte direktør Jarlsby.

Forsøksbedrift for industrielt demokrati

Vinteren 1961-62 fikk Institutt for industriell miljøforskning ved NTH en forespørsel fra LO og NAF om å ta opp forskning vedr. «Industrielt demokrati på arbeidsplassen». Hunsfos ble valgt som en av 2 forsøksbedrifter.

Dette arbeid er nå igang ved Hunsfos, og det ledes av dosent Einar Torsrud. Det er også blitt kalt «Samarbeidsprosjektet».

Dosent Einar Torsrud

Norges Vels Fortjenstmedalje

Ved en høytidelighet den 14. september ble 19 fortjente Hunsfos-ansatte tildelt Norges Vels medalje. Det var:

Papirarbeider Jens J. Aas, 36 års tjenestetid.
Renseriarbeider Gustav Bakken, 33 år
Farger Arne Eikeland, 35 år
Limkoker Mads Ellefsen, 35 år
Papirarbeider Edvin Eriksen, 31 år
Formann Johan Friberg, 32 år
Reparatør Egil Hansen, 34 år
Formann Kristian Hodnemyr, 36 år
Papirarbeider Ole Holum, 36 år
Papirarbeider Olav Larsen Honnemyr, 36 år
Papirarbeider Trygve Honnemyr, 31 år
Cellulosemester Gunnar Høland, 34 år
Tømmerarbeider Oskar Karlsen, 30 år
Fløter Olav T. Neset, 34 år
Transportarbeider Torkild T. Neset, 35 år
Papirarbeider Ragnar A. Nordberg, 31 år
Murer Sverre Rølland, 33 år
Bestyrer Peter Lochner Schøpp, 30 år
Formann Georg Viksnes, 30 år

(To av medaljørene var ikke til stede da bildet ble tatt, og navnelisten refererer, desverre, ikke til personenes plassering på bildet)

MgO i bulk

Etter at siloen for mottak av MgO ble satt i drift, er det slutt på den støvete sekkehandteringen av dette produktet. Vi får nå MgO i bulk, på såkalte kuletanker, fra Norsk Hydro. Ved hjelp av trykkluft blåses MgO til siloen. Enkelt og rensligere.

Bedrifts-idretten

Fotballen dominerer bedrifts-idretten for tiden, men idrettslaget har tydeligvis trange kår. Vi tar med dette hjertesukket:

«Lagets økonomi er dårlig. Regnskapet viser en kassabeholdning på kr 41,76, før baneleien er betalt. Det er heller ikke betalt reiseutgifter for de kampene som ble spilt utenfor Vennesla. Dette sier oss at vi er på minus-siden hva økonomien angår».

Dette kom frem på et møte i laget. Forskjellige forslag til forbedret økonomi ble fremmet, og man håper å være på pluss-siden ved regnskapsavslutningen for 1965.

I terreng- og skogsløp, samt stafetter, har idrettslaget gjort en god figur.

Forslagsvirksomheten

På en tilstelning i mars ble 6 av 10 mottatte forslag premiert.

En god ide har krav på å bli kjent, sa direktør Jarlsby, men at vi bare får inn ca. 30 forslag årlig, fra en arbeidsstyrke på omlag 1000 mann, det er for dårlig.

Følgende forslag ble premiert:

Fra A. Beurling:

- Utforming av utløpskasse i bunn av massekummene, kr. 50,-
- Sjaber på våtpress, steinvals, kr.150,-

Fra S. Åsan:

- Lysanlegg over vireparti PM4, kr. 50,-
- Telleapparat på Pope-rullen, kr. 100,-

Fra T. Olsen:

- Uttakingsvogn for sugekasser, PM 1, kr. 75,-

Fra S.Å. Pedersen:

- Arr. for fremtrekking av papir i rullestativene, kr. 75,-

Direktør Jarlsby fremholdt at forslag, som viser seg å være svært gode, kan trekkes frem igjen for ytterligere premiering.

Nyansettelser

Disp. Nic. Prebensen jr. er ansatt som tømmersjef, etter Arne R. Holmsen, som fratrer ved årsskiftet for å overta stillingen som tømmersjef ved M.Peterson & Søn A/S, Moss. Nic. Prebensen jr. er født i Risør i 1925.

Nic.Prebensen jr.

Hans Fr. Torgersen

Sivilingeniør Hans Fr.

Torgersen er ansatt

fra 1. september. Han

vil bistå med bearbeidelse av prosjekter innen råstoffavdelingene.

Organisajonsmessig er han plassert under overingeniør Haldor Ottar.

Han er født i 1934.

Interessert i å vite mer om Hunsfos Fabrikker?

Da kan du enten Google «Hunsfos historielag» og gå inn på «Samlinger», der finner du, bl.a., alle utgaver av Hunsfos-posten. Eller du kan ta en tur til vårt flotte bibliotek, der finnes papirutgaven, innbundet i 9 bind.

Kilder: Hunsfos-posten og Årsberetning for 1965.

Blant likkviler, fangstmannsgraver og gamle ferdselsveier på Støleheia

Av Morten Olsen

Datalagringsanlegget – et nytt kapitel i Venneslas industrihistorie

I forbindelse med planene om et nytt datalagringsanlegg på Støleheia ble det i høst og vinter gjort arkeologiske registreringer i området for å etterse at utbyggingene ikke kommer i konflikt med kulturminner. Resultatet var overveldende med over 200 funn fra steinalderen frem til vår egen tid. Arbeidet med å analysere dette materialet har nettopp startet, men feltobservasjonene for noen av kulturminnene gir løfte om ny og spennende informasjon om Vennesla sin forhistorie. Datalagringsanlegget fører Vennesla inn i et nytt industrieventyr. Den forrige store industriutbyggingen i Vennesla kom mot slutten av 1800-tallet med etableringen av Otterdalen papirfabrikk. Etter konkursen ble den til Hunsfos fabrikk, som i over hundre år var en bærebjelke for lokalsamfunnet. Da som nå skyldes utbyggingen bygdas sentrale plassering i forhold til ressursene ned Otra. Tidligere i forhold til tømmerfløtingen og god fossekraft, nå grunnet kraftlinjene fra Setesdal og nærheten til den fiberoptiske kabelen til kontinentet. Før storindustrien kom til bygda var det imidlertid mye småindustri tilknyttet gårdsbrukene og disse har vi flere spor av på Støleheia. Både i Marimysdalen og Stølebekken ble det funnet kverner, hvor kvernsteinene ligger igjen. På Stølen ble det også funnet ei smie fra 1700-tallet. Gamle veier etter tømmeruttak er det også flere av i området og ved Lona ligger det nå et sagbruk bygget like ved et eldre sagbruk. Her finnes også mange demningsanlegg bygget på 1800-tallet. På Stølevarden er det også registrert mange veifar, ferdselsminner tilknyttet disse og graver som jeg vil skrive om videre.

Kvernsteinen ved Stølsbekken

Kvernsteinen i Marimyrsdalen

Smia på Stølen fra 1700-tallet

Steinfundamentet til eldre sag ved Lonesaga

Gamle veifar og ferdselsminner

Under registreringen ble det lokalisert mange veier og veifar, fra moderne gårds- og driftsveier, tømmerveier og gamle hei- og fjellveier som hovedsakelig strekker seg nord-sør gjennom Støleheiaområdet. Et slikt gammelt veifar går vest for Eptevann, med jordbro, pikkstein og nødinger langs en markert sti. Nødinger er steiner stablet oppå hverandre eller på større steiner, flyttblokker og berg, mens pikksteiner er høyreiste steiner ofte brukt som veimarkører. Et annet veifar går over Kragsteinsheia, ett tredje fra Heiselbrønnen over Stølevarden, et fjerde går langs østsiden av høydedraget opp mot Moseidvarden og den femte strekker seg fra Lolandsdalstjønna gjennom det gamle tunet på husmannsplassen Bruliheia og over Salen. Dette veifaret går parallelt med Vestre Fjellmannsvei og er tolket som en eldre trase av denne.

Brudeled på Salen

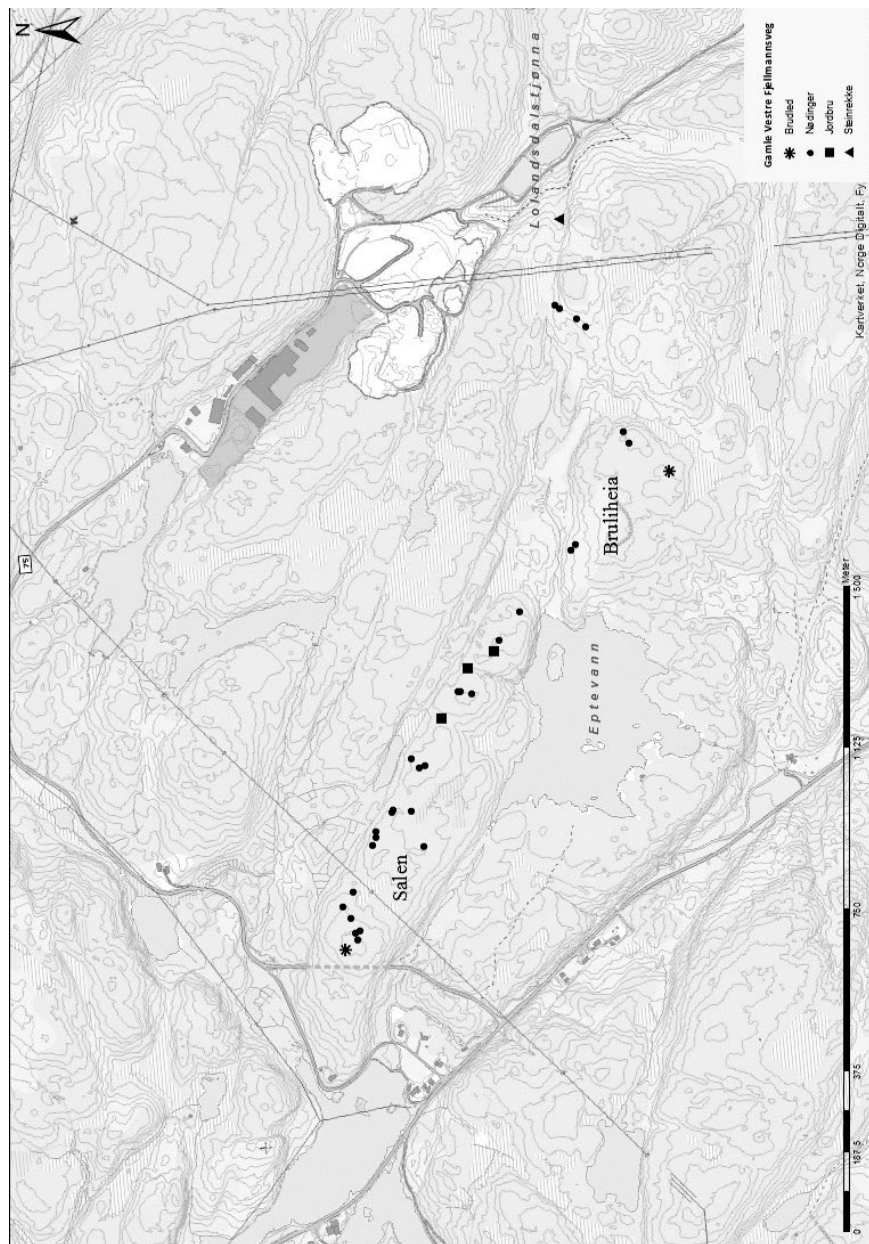

Nødinge langs Gamle Vestre Fjellmannsvei

Vestre Fjellmannsvei er den gamle kirkeveien fra Mosby til Øvrebø kirke. Det er mulig at den fra gammelt av har gått fra Lolandsdalstjønna og over Salen, mens den i rotelista av 1828 følger et annet veifar (Hageland 2013: 8 og 156). Veifaret over Salen starter med en steinsrekke opp på vestsiden av Lolandsdalstjønna og følger en markert sti med flere nødinge langs veien. At stien har vært en ridevei viser flere svinger opp bratte stigninger der den er tilpasset for hest med kløv til å komme opp. Andre utbedringer av veien er tre jordbruer på Salen lagt over mindre søkk. Den godt bearbejdede veien tilsier at det har vært en allfarvei og to brudeled langs traseen gir veifaret en tilknytning til kirken også som kirkevei.

Brudeled er ifølge flere lokale tradisjoner på Sørlandet steinrekker satt opp til minne om et brudefølge, der hver stein viser til antall personer eller hester i følget. Et gjennomgående tema er at brudeledene er satt til minne om et brudefølge som er omkommet. Et slikt sagn finnes også for Bruliheia som har fått navn etter brudeledet her. Dette er antageligvis et vandesagn (Hageland 2013: 154), siden avstandene mellom gårdene i området og kirken er forholdsvis kort og ferdselsveiene over har vært gode.

Mens veifarene over Salen og forbi Eptevann i hovedsak består av nødinge og jordbruer finnes det mer forseggjorte veimarkeringer langs andre veifar. Opp veifaret til Moseidvarden er det mange ulike veimarkører som nødinge, pikkstein, mystiske steinbokser og små varder. Veifaret fra Heiselbrønen over Stølevarden har enda flere veimarkører, herunder flere pikksteiner, varder, fint opparbejdede nødinge og flere likkviler. De siste årene har tolkningen av disse likkvilene vært diskutert hos både Torfinn N. Hageland og Hege Andreassen hos Fylkeskonservatoren i Vest-Agder og kanskje kan likkvilene på Støleheia være nøkkelen til å kunne tolke disse mystiske strukturerne.

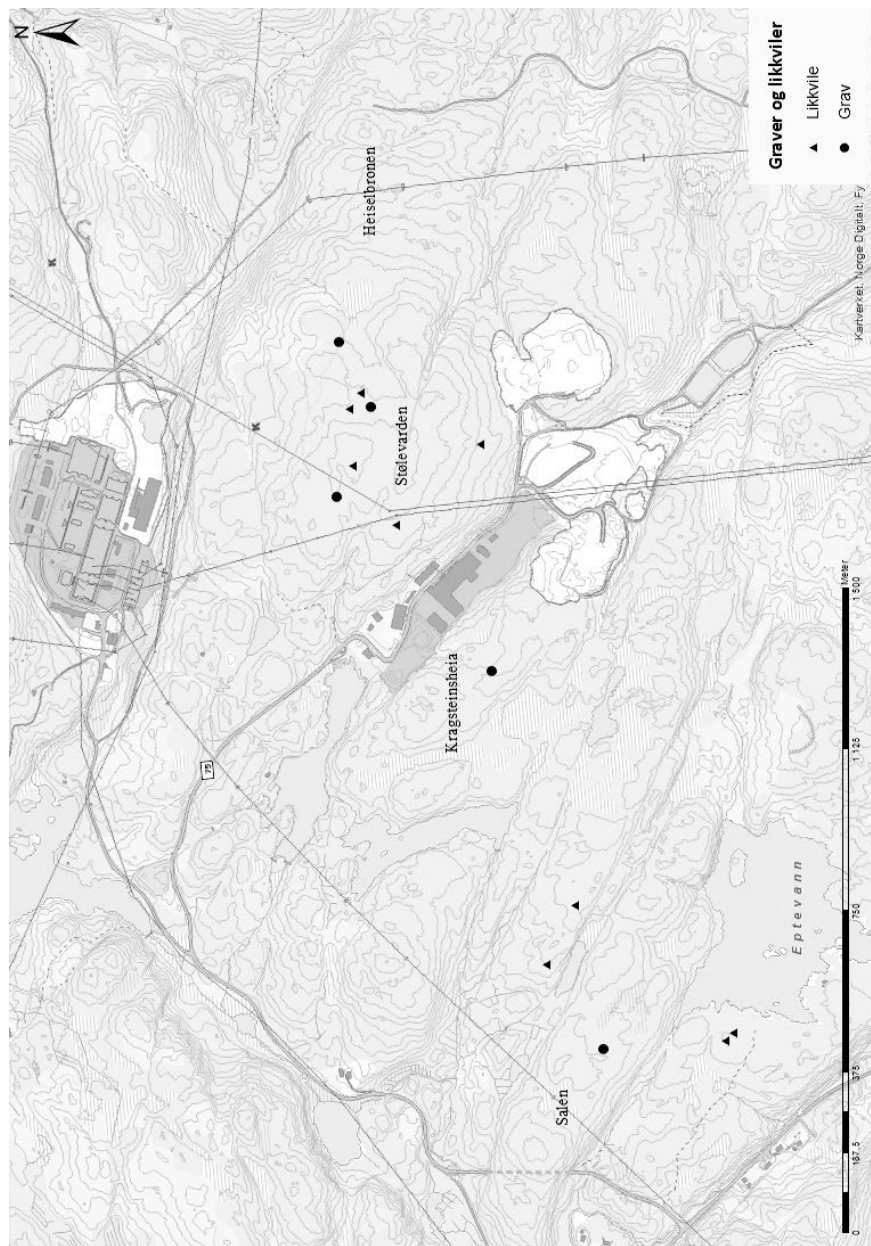
Likkviler og graver på Støleheia

Likkviler er som navnet tilsier et sted hvor man etter sørlandsk tradisjon la liket når gravfølget var på vei til begravelsen. Omkring den døde ble det lagt en steinsetting til beskyttelse mot onde ånder eller vetter og av og til en hodestein hvor hodet til avdøde hvilte på. Disse hadde i hovedsak oval utforming eller med en U-form, der åpningen var rettet mot kirken i frykt for at den avdødes sjel skulle finne retningen tilbake til gården. I tidligere tider var det knyttet mange ritualer og myter til behandlingen av de døde. Noen steder ble liket fraktet ut av huset ved å sage et hull i veggen for å hindre den døde i å finne igjen inngangsdøren, frykten for gjengangere var vanlig i folketroen. Så at det også var egne ritualer knyttet til begravelsesfølget er ikke overraskende.

På Sørlandet er det bevart flere sagn knyttet til likkviler og derfor har disse blitt registrert inn som det (Hageland 2013: 19-22). Det har imidlertid vært stilt spørsmål om likkvilene i tillegg til å være hvileplasser for lik tilknyttet kristne begravelser, kanskje bygger på eldre hedenske tradisjoner og at noen av likkvilene er mye eldre. Her har kanskje likkvilene i Vennesla svaret?

Dersom man ser på utbredelsen av registrerte likkviler i Norge er disse konsentrert om Aust- og Vest-Agder og randområdene i Rogaland og Telemark, men liknende strukturer finnes også i resten av landet hvor de er innrapportert som fangstmannsgraver og offerringer (fra foredrag av Hege Andreassen). Hun stiller derfor spørsmål om tolkningen av likkvilene følger et vanlig mønster, der ukjente steinsettinger i inn- og utmark blir forklart ved gamle sagn. Hun har dessuten funnet tilfeller der likkvilene ligger utenfor ferdselsveiene mellom gårder og kirker og dermed ikke kan være hvileplasser for gravfølger.

På Støleheia er det registrert ni likkviler, hvor to tidligere var kjent. En likkvile ser ut som fundament til å hvile en kiste på, mens de andre har vanlig likkvileform med steinsettinger i U-form og hvor flere har hodesteiner. To ligger ved Eptevann trukket unna veifaret. Det kan forklares med at gravfølget har ønsket å slippe av ved vannet, men flere av de andre likkvilene har en ulogisk plassering uten vanningssted for hester og et stykke unna både ferdselsvei og rasteplasser der vi har funnet ildsteder. Plasseringen ligger imidlertid fint til i forhold til flere jernaldergraver i området.

Likkvile ved Eptevann

Likkvile vest for Stølevarden

Likkvile øst for Stølevarden

På Stølevarden er det funnet to fangsmannsgraver. Dette er graver som ofte er funnet i fjellområder og som navnet tilsier ligger de ofte i fangstområder. Det har vært spekulert om disse tilhører en samisk befolkning i Sør-Norge, men gravmaterialet i utgravde graver i Østerdalen viser at de har klare likheter med vanlige graver i lavlandet både med hensyn til utforming og gravgods – med unntak av at de ofte inneholder flere pilspisser. Den ene graven på Støleheia har også flere typologiske trekk likt graver i jernalderen, som et kammer i sentrum og med en fotkjede bygget av flate heller omkring den ene siden og der den andre siden er forstyrret ved flere ildsteder laget av stein fra graven. Den andre graven er her svært lik den første, men her har flere steiner blitt fjernet fra sentrum.

Fangstmannsgrav 1 på Stølevarden

Fangstmannsgrav 2 på Stølevarden

Mulig grav ved Stølevarden

Mulig grav på Salen

Ved Stølevarden er det også funnet en mulig grav med store likheter med likkvilene, her er en stor steinblokk på baksiden av en U-formet steinsetting. Denne steinsettingen har derimot ikke en enkel steinrekke omkring kammeret, men en mur og den ser dermed mer ut som en grav enn likkvile. Steinblokken kan heller ikke hatt noen funksjon som hodestein. En liknende steinformasjon ble funnet på Salen, men her lå steinsettingen under en steinblokk og har derfor ikke hatt funksjon som likkviler. Begge disse ser dermed ut som en mellomting av graver og likkviler. Kanskje det er slike graver som har gitt inspirasjon til utformingen av likkvilene og gradvis blitt utformet som disse? Fra begge disse er det tatt ut jordprøver slik at det forhåpentligvis er mulig å få dem datert og kunne gi svar på om hva dette er.

Boksene på Kragsteinsheia

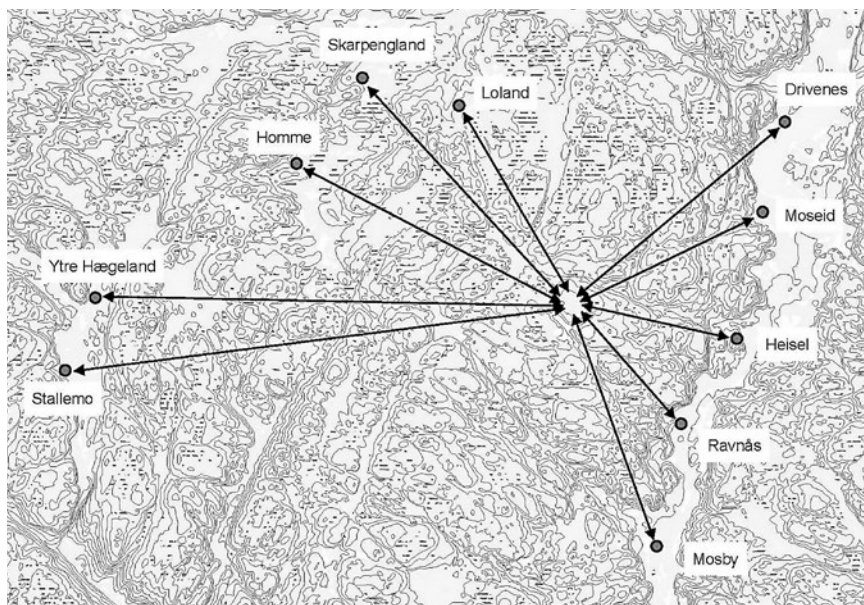
Boksen mot Moseidvarden

Jeg vil avslutte presentasjonen av kulturminnene med et lite mysterium. Her er funnet ni bokser bygd opp av stein som danner en firkantet form i sentrum. Først fant vi flere slike med kun tre sider og lurte på hva det kunne være. Da vi fant tre hele og bevarte bokser med alle sidene bevart og med lokk over var det greit å rekonstruere hvordan disse opprinnelig har sett ut. Hva de er brukt til er imidlertid usikkert enda. Disse minner i form og størrelse om gravgjemmer funnet i mindre gravhauger, der kun avdødes brente bein er plassert. Kanskje har det vært en liten jordhaug over som senere er erodert bort på det bare berget og kun etterlatt selve kammeret. Inntil nye funn viser dette blir det kun høytenkning fra min side.

Dersom likkvilene tolkes som graver er det viktig å se på hvilket miljø de var en del av. Når samtidige gårder blir kartfestet ser vi at Stølevarden ligger sentralt til i senter av et rikt jernaldermiljø i Vennesla. Langs Otra ligger jernaldergårdene som perler på en snor på vestsiden av elva. På Drivenes er det kjent et urnegravfelt og her er fire gravhauger fjernet mellom 1800-1838 (ID 29079), på Moseid er det kjent både gravrøys (ID 74993 – fjernet) og gravfunn, som eldre jernalderkeramikk og beinkam (C 32847 a-e), under Heisel på Rauermoen lå det “en kreds omgiven af opreiste stene” (ID 121768) og på annen lokalitet 5-6 gravhauger med funn av 5 glassperler (ID 74995), på Ravnås ble et gravkammer med brent korn gravd i 1972 (C52346) og mellom Heisel og Ravnås lå Kamperhaugen som Helge Gjessing beskriver som en større haug i 1925, som nå nærmest er borte og er beskrevet som en naturdannelse (ID 77299) og på Mosby kjennes flere gravfelt (ID 4103 og 140313) og både sverd (C 25774) og øks fra vikingtid (C 26090). Fra alle disse gårdene går det ferdselsveier opp i fjellområdene, slik at utmarka her har vært en verdifull ressurs både som fangstområde og uttak av tømmer osv.

Nord og vest for Støleheia ligger det også flere rike jernaldergårder

ut fra plasseringer av gravfelt. På Stallemo er det kjent et gravfelt med 32 gravhauger med flotte gravfunn i de største haugene, som keramikkrucker og spenner fra folkevandringstid (ID 23139-41, på Ytre Hægeland lå det flere gravhauger hvor den ene skal ha inneholdt sverd og øks fra vikingtid (ID 122459), på Homme ligger det 2-4 gravhauger bevart (ID 77288, 29073, 20564 og 19046), fra Skarpengland kjennes det nå 2-3 gravhauger, hvor det muligens er funnet en spydspiss i den ene (ID 77287) og på Loland er to av tre gravhauger enda bevart (ID 39093). Også disse gårdene har hatt gode veiforbindelser inn mot Stølevarden.

Stølevarden var dermed ikke en ubrukt ødemark i jernalderen men et verdifullt område for flere omliggende gårder for både jakt og tømmeruttak. Dette kan være nøkkelen til å forstå flere av kulturminnene på Støleheia, der graver kan ha fungert som grensemarkører og gitt rettigheter til bruk av området. Plasseringen passer også overens med Hege Andreassens beskrivelse av enkelte likkviler som ut fra lokaliseringen heller er gravminner enn likkviler, herunder at de ligger tilknyttet:

- Åpne store områder på fjellet, flatt fjellparti. Ikke på det høyeste fjellet, men med god oversikt over et ganske stort område. Et “rom i landskapet”
- Noen ganger i nærheten av ferdselsvei, men ikke nødvendigvis.
- Ofte et stykke fra gamle gårder/kirkesteder hvor man har gravhauger fra jernalder, men oppe på fjellet eller skog og hei med fangstmarker.
- Nærheten av stølsområder

Funnene fra Støleheia bidrar dermed med mye ny informasjon om flere kulturminnetyper hvor arkeologer har manglet informasjon til nå.

Kilder:

Andreassen, Hege 2015: Foredrag om Likkviler og brudled

Gjessing, Helge 1925: Norske bygder Vest-Agder I. Vest-Agder i forhistorisk tid s. 33-74

Hageland, Torfinn N. 2013: Stå i stein. Brudled, likkviler, varp og andre steinsetjingar på Agder og i Rogaland. Kulturhistoriske rapportar Vest-Agder fylkeskommune. Nr. 14.

Arkeologisk periodeinndeling

Steinalder

Eldre steinalder	Tidligmesolitikum	Fosnakulturen	Fase 1	10.000 – 8250 fvt
	Mellommolitikum	Tørkopfasen	Fase 2	8250 – 6350 fvt
	Senmesolitikum	Nøstvetfasen	Fase 3	6350 – 4650 fvt
	Senmesolitikum	Kjeøyfasen	Fase 4	4650 – 3800 fvt
Yngre steinalder	Tidligneolitikum			3800 – 3300 fvt
	Mellomneolitikum			3300 – 2350 fvt
	Senneolitikum			2350 – 1800 fvt

Bronsealder

Eldre bronsealder	1800 – 1000 fvt
Yngre bronsealder	1000 – 500 fvt

Jernalder

Eldre jernalder	Førromersk jernalder	Keltertid	500 fvt - 0
	Romertid		0 – 400
	Folkevandringstid		400 – 570
Yngre jernalder	Merovingertid		570 – 793
	Vikingtid		793 – 1050

Middelalder

Nyere tid	Etterreformatorisk tid	1050 – 1536
-----------	------------------------	-------------

Min familie i arbeidsliv og fritid

Av Vegard Omestad Berntsen

ARBEID I FORKANT, FORSKNINGSMETODE OG UTFØRELSE

Som hovedproblemstilling har jeg valgt å se på:

Hvordan var det for min familie ved elva Otra på Vigeland?

Hvordan var jobb og fritid kombinert?

Dette skal jeg gjøre ved å blant annet intervju mine besteforeldre Sylvi Tambini Berntsen og Roar Berntsen som bor på den samme plassen som sine foreldre, altså mine oldeforeldre. Jeg har tenkt til å undersøke hvordan det var for to generasjoner å vokse opp ved Otra. Først skal jeg gå inn på hver enkelt generasjon, og deretter prøve å finne ulikheter/likheter med tanke på jobb og fritid rundt elva, og hvordan ressursene ble utnyttet. Blant annet vil jeg ta med hvilken virkning det fikk at aluminiumsfabrikken ved Vigeland Brug ble opprettet på 1900-tallet. Til slutt vil jeg trekke en konklusjon og forhåpentligvis kunne svare på problemstillingen.

Oldeforeldre. Foreldre til Sylvi.

Josef Andrè Tambini ble født i 1904, og familien hans kom fra en liten landsby som het Montegreppo nord for Milano i Italia. Andrè kom til Norge som liten gutt. Familien flyttet til Evje der Andrè etterhvert fikk jobb på nikkerverket. Senere kom han til Vennesla der han traff Marie Foss som han giftet seg med i 1925. Marie hadde hatt en tøff oppvekst. Moren døde da Marie var tre måneder gammel og faren hadde ikke råd til å forsørge henne. Hun

Marie og Andrè Tambini, oldeforeldrene til Vegard.

bodde derfor på barnehjem (Det som tidligere var Vennesla barneskole) til hun var 4 år, og var den minste av 5 søsken. Etter at hun giftet seg med Andrè i 1925 så flyttet de til Foss.

Foss er en gammel husmannsplass under Vigeland Hovedgård og ble bygget i ca. 1750. Under innlegging av vann på 1950-tallet, ble det gravd frem to steinøkser som ble datert til å være rundt 4000 år gamle, noe som viser at Foss må være en av de første boplassene i området. Den ene

av øksene ligger på museum i Oslo og den andre ligger på Vennesla bygdemuseum. Elva har alltid vært en viktig transportvei fra og til Foss gjennom alle år siden beliggenheten er vanskelig.

Da Marie og Andrè flyttet til Foss drev de et lite småbruk med både kuer, griser og sauer. De levde et rolig liv, og Andrè jobbet på Vigeland Aluminiumsfabrikk i over 50 år. Marie var hjemme og stelte hus og barn. Det var begrenset med fritid og de var sjeldent andre plasser enn på Foss, da de ikke hadde bil, selv om Marie alltid hadde ønsket det. Den lille fritiden Andrè hadde gikk til fisking i Otra. De hadde ikke fiskerett i elva på denne tiden så de fisket på kvelden/natta. Om somrene tjente Andrè noen ekstra kroner med å ro de engelske lordene som holdt til på Vigeland Hovedgård rundt på elva når de skulle fiske etter laks. På denne måten kunne han tjene 6-7 kroner i timen på det vi kan kalle en sommerjobb. Elva ga Andrè jobb i form av Vigeland Brug og sommerjobben for de engelske lordene. Men på 1970-tallet var elva preget av forurensing og utslipp fra de mange fabrikkene, fisken var dårlig og noe måtte gjøres. I 1994 ble igjen elva erklært ren og fri for giftstoffer. Det var også på denne tiden folk på Foss fikk fiskerett. Derimot var fiskebestanden i elva ganske dårlig, men Andrè var veldig aktiv i å få fiskebestanden opp igjen. Han var med å dra not på høsten for å fange levende fisk. Disse stamfiskene fraktet de opp til en dam på Vigeland hvor de blandet rogn og melka. Etterpå slapp de ut igjen fiskene.

I tillegg til laksefiske var også Andrè og Marie opptatt av dugnad, og da spesielt dugnad for Vennesla idrettslag. Der var de med på å bygge

Plassen Lia (gml. Hornnes kommune) ca. 1910. F.v.: Marie Magdalena, Gunhild Blomquist (stemor til Andrè), Angelo og Andrè.

hoppbakker rundt i områdene. Han holdt også på med bryting og fotball og var en aktiv sjel innenfor Vindbjart fotballklubb.

Oldeforeldre. Foreldre til Roar.

Anders Berntsen ble født 11. september 1896 i Stange i Hedmark. Han flyttet til Kristiansand i ung alder.

Ingeborg Lindekleiv ble født 9 november 1901 og er en del av den gamle Lindekleiv-slekta i Vennesla. De giftet seg i 1933 og bygde et hus på Lindekleiv. Det samme huset som jeg og min familie bor i nå. Anders jobbet på Falconbridge i byen, han hadde ikke bil så derfor syklet/gikk han til jobb hver dag, både sommer og vinter. Han brukte opp imot én time på å gå til jobb. Grunnen til at han jobbet i byen og ikke i én av de mange fabrikkene her i Vennesla var fordi han bodde i byen før han kom til Vennesla, og hadde allerede fast jobb på Falconbridge. Dette viser at ikke alle jobbet i nærheten av elva ved fabrikkene. Også her var det begrenset med fritid, men Anders var aktiv innenfor sjakkmiljøet og var en kjent sjakkspiller i Vennesla. (Har tatt mest fokus på mine oldeforeldre som bodde ved elva, siden dette er problemstillingen min.)

Sylvi Tambini og Roar Berntsen da de giftet seg.

*Husmannsplassen FOSS i 1903.
Sittende fra venstre: Olav (f. 1882),
Marie (f. 1898), Karen (f. 1885) og
Kristine (f. 1887). Stående: Sigurd
(f. 1892), Anders (f. 1894) og Severin
(f. 1854).*

Plassen FOSS i dag. Her bor Sylvi og Roar Berntsen.

Besteforeldre

Roar Berntsen ble født 17.februar 1936 og vokste opp sammen med to søstre og mye familie rundt seg. Som ung holdt han på med mye aktiviteter, deriblant skihopping, skøyting, fotball, bryting og sjakk. Han gikk på Kvarstein skole og senere ble han læregutt ved Motorkompaniet i Kristiansand. Han var også to år på sjøen før han kom tilbake og jobbet for Norsk Wallboard, og til slutt Reber Schindler Heis som sveiser.

Sylvi Tambini ble født 26.februar 1939 og vokste opp på Foss. Hun gikk på Vikeland skole, deretter framhaldskolen og til slutt handelsskole i Kristiansand. Hun begynte i arbeid i 1955 i en alder av 16 år hos Reber Schindler og jobbet der til hun ble pensjonist. De giftet seg 26 mai 1962 og flyttet opp på loftet på Foss. Der de bodde helt til Andrè og Marie gikk bort.

På fritiden var de mye ute og lekte og da måtte de ofte kunne leke selvstendig. Elva ble brukt mye på fritiden. Om sommeren var det en fast badeplass, og de tømmerstokkene som var til overs etter tømmerfløtinga ble brukt til å bygge flåter. Da de ble eldre og fikk ta sertifikatet og anskaffe seg bil, var det en ny type frihet som åpnet seg opp, selv om de for det meste holdt seg her i Vennesla. Som sine foreldre har de alltid vært glad i idrett og har vært aktive innenfor idrettslaget i Vennesla.

Vigeland Brug

Når det kommer til industrien i Vennesla så var det i området rundt Vigelandsfossen den første industrien ble lokalisert. Det har vært sammenhengende industrivirksomhet på Vigeland i mer enn 400 år. Der har vært både sagbruksvirksomhet,

jernverksdrift og

aluminiumsfabrikk. På

1600-tallet fungerte det som

sagbruk, og var i flere hundre

år blant de største på Sørlandet. Dette krevde mange arbeidsfolk og mange husmannsplasser til disse arbeiderne måtte bygges. Deriblant Foss. I 1896 kjøpte John Clark Hawkshaw bedriften, og ansatte

Peder Mørk som bestyrer. Rundt år 1900 ble bedriften omgjort til

akskjeselskap og i 1902 solgte Hawkshaw Vigeland. Allerede i 1907

begynte utbyggingen av aluminiumsverket slik vi kjenner det i dag. Teglsteinen som dekker det meste av den eldste bygningen stammer

fra den første tiden rundt 1908-14. Dette gjelder den delen som

vender ut mot elva, og mot Foss. Vigeland Brug har alltid vært en viktig arbeidsplass i bygda og gitt arbeid til utallige industriarbeidere opp

gjennom årene. Vigeland Brug var bare en av bedriftene som bidro til

industrialiseringen i Vennesla. Både Norsk Wallboard, Hunsfos Fabrikker og Reber Schindler Heis utviklet seg i Vennesla på 1900-tallet, og de har

alle bidratt til stor tilflytting til bygda.

Siden 1948 har Vigeland Brug produsert høyforedlet (super purity)

aluminium. Grunnen til at Vigeland Brug i dag står for en betydelig del

av denne produksjonen er takket være billig elektrisk kraft fra egen

kraftstasjon.

Vigeland Brug i begynnelsen av 1900-tallet da det ble aluminiumsfabrikk.

Vigelandsfossen og sagene (fra et postkort som er brukt i 1903).

KONKLUSJON

Problemstillingen min var:

“Hvordan var det for min familie ved elva Otra på Vigeland. Og hvordan var jobb og fritid kombinert.”

Otra som en næringskilde for familien har vært helt vital, det er derfor også grunnen til at de kunne bosette seg og leve der. Oldeforeldrene mine Andrè og Marie er de som har vært mest avhengige av elva da de var unge og trengte penger. Vigeland Brug vil jeg si har vært en av hovedgrunnene til at muligheten for å leve langs elva har vært til stede, først og fremst i form av arbeid som igjen blir inntekter for familien. Derimot er det ikke bare gjennom arbeid elva har gjort nytte, men også på fritiden ved at de kunne samle ved og stokker i elvekanten til fyring om vinteren. Noe som gjorde at elva også ga energi og økonomisk utbytte. Sommerjobben til Andrè for engelskmennene var også en ekstra inntekt og hver krone hjalp.

Børry Baardsen – sagmester, «floor-legger», Hunsfosarbeider og venndøl

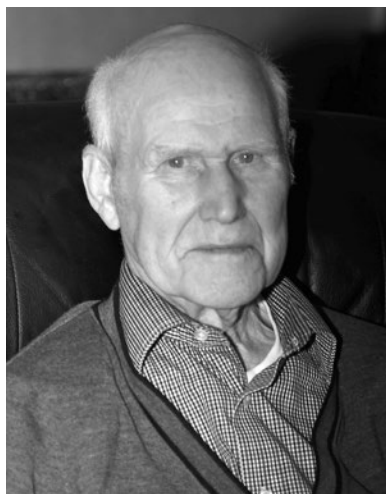
Av Signe Rysstad og Morten Aslaksen

Børry Baardsen er en ekte venndøl, selv om han noen år var «over there». Han ble født og vokste opp på Øvre Stebakken på Ludeflaten i en stor søskenflokk. Han ble fort en arbeidskar, med forkjærlighet for arbeid med trevirke, både i arbeidssammenheng og som hobby.

Børry Kaare Baardsen ble født i oktober 1933. Altså har han akkurat passert 82 år når dette skrives. Han holder seg særdeles godt, og han forteller at han har vært heldig som har hatt god helse i alle år.

Hjemme på Ludeflaten, på plassen Øvre Stebakken, som ligger like ved Venneslafjorden, vokste altså Børry og søsknene opp. Men mye er forandret gjennom årenes løp. Fra å være et småbruk med rød låve og plass til husdyr, er det i dag flere moderne hus på området. Mange husker sikkert at bror til Børry, Gunnuf, drev kjøreskole der en del år.

Foreldrene deres var Karl og Åselle. Faren var ekte venndøl, mens moren kom fra Klepp i Birkenes. Moren var, som de fleste mødre på den tiden, hjemme og hadde ansvar for hus og barn. Faren jobbet lenge på Hunsfos Fabrikker. Han hadde blant annet ansvar for tømmerbilene som ankom lastevelta ved fabrikken og tippa der. Men før han begynte der var han med å bygge Sørlandsbanen på midten av 1930-tallet. Det vil si han var med å bygge steinfyllingene langs togsporet og steinundergangen ved Storevoll. Stein på stein er plassert oppå hverandre og danner

Børry Baardsen – venndøl som er glad i trearbeid.

flotte steinmurer. Ennå kan vi beundre hans verk når vi kjører riksveien nordover fra bygda vår. De står fjellstøtt, selv etter ca. 80 år. Karl hadde også en tur over til USA for å tjene noen dollar. I 4 år snekret han, sammen med bl.a. Herman Dalane som drev et «company» der over. Det resulterte at Karl kom hjem til Vennesla med en flott bil. Ikke så vanlig det på 1930-tallet.

Mange søsken

Karl og Åselle ble altså foreldre til 6 barn. Eldstejenta Gudrun, eller Bitta som hun bare ble kalt hele sitt liv, ble gift med Arthur Frigstad fra Kristiansand. Gunnuf, som mange i Vennesla har lært å kjøre bil av, ble gift med Bjørg Lunde fra Ålesund. Så var det tvillingene Gerd og Edvin. Gerd ble etter hvert hetende Eivindson til etternavn, og Oddvar var hennes mann. – Edvin døde dessverre fredsåret 1945, 20 år gammel, forteller Børry alvorlig, men det hadde ikke noe med krigen å gjøre altså. Så var det Børry og Engly. I tillegg hadde faren 5 barn fra et tidligere ekteskap; Bjarne, Trygve, Ingvald, Åsta og Bitten. Halvsøskenene var naturlig nok en del eldre enn Børry, og de flyttet ut og etablerte egne familier mange år før Børry kom i den alderen.

Gjetergutt, skolegutt og arbeidskar

Han forteller at de hadde 1 hest, 1 ku, 1 gris, 2 sauer og høns hjemme. Sånn var det på de fleste småplassene rundt om på Ludeflaten på den tiden. – Jeg tror det var 36 kyr til sammen, sier Børry, etter å ha tenkt litt. – Kuene gikk fritt på jordene mellom husene helt fra Brandehei til Storevoll, forteller Børry. – Det var satt opp gjerder, så de ikke skulle komme seg lenger av sted på egen hånd. – I sommerhalvåret måtte ofte Engly og jeg være med å gjete kuene oppover i heia før vi gikk på skolen. Det var jo ikke noen hus ovenfor der som Finn Honnemyr bor nå. Ikke noe byggefelt som het Heptekjerr, og heller ikke noe Måneglytt industriområde. Men Granlibakken, den store hoppbakken, kom jo der. Den ble bygd rundt 1952.

Børry gikk på skolen på Vennesla. I bygningen som ble bygd som «børnehjem» og som senere var skole i mange år. Den står der den dag i dag, men er nå museum. – Jeg gikk der i 7 år, som var vanlig grunnskole på den tiden, forteller Børry. – Vi hadde Eiliv Mjåland og Jensine Birkeland som lærere. – Frk. Birkeland var veldig grei, minnes jeg. – Hun bodde i 2.etg. på skolen.

Det ble ikke noe mer skoloring for Børry. Ikke på noen skole i hvert fall. Han arbeidet et par år hos Søren Robstad på landhandelen, som lå like sør for skolen. Der jobbet også Harald Aas på den tiden. Senere

startet jo Aas egen butikk på Moseidmoen, som betjente folkene på den siden av Otra i mange, mange år. Søren Robstad var forresten far til Einar, som overtok butikken i kirkebygda etter hvert. Børry begynte å arbeide på saga på Grovane etter det. Der ble han sagmester etter en stund.

Dette maleriet er av Øvre Stebakken, slik det så ut før de gamle husene ble revet.

Speider og MP

Når vi spør Børry om hva han som gutt drev med på fritiden, så smiler han; - Jeg spilte fotball «et bel». Jeg var høyreback på Vindbjarts juniorlag og jeg husker vi spilte mot Donn ei gang da den kjente bokseren Bjarne Lingås spilte der. Men fotballkarrieren varte ikke så lenge. - Jeg har egentlig ikke vært så sportslig av meg. Det ble med fotballen.

Børry som speider i slutten av 1940-årene. F.v.: Børry Baardsen, leder Leonard Winger (foran) og Rolf («Rulle») Syvertsen.

-Men jeg var speider i flere år. Og så begynner han å fortelle om speiderlandsleiren i Mandal i 1948. – Vi var over

12 000 speidere der. Det var telt overalt! Og det kunne gå hardt for seg. Børry mener han har hørt at det var over 200 speidere som måtte ha behandling for skader etter at de hadde hogd seg. – Det var til og med en som hadde hogd seg i fua!

Om jeg ikke husker feil var det Leonard Winger som var speidersjef da. Han husker også at han var med på kretsleir i Søgne i 1947. – Tønnes Vigsnes var speiderleder for oss. Han hadde hytte oppe ved Ytre Jeppestølvann. Etter hvert bygde vi speiderne også ei hytte i nærheten

der. Da Wallboardfabrikken skulle bygges på Vikeland, måtte de rive ei tømmerhytte som stod på tomte der. Mye av materialene etter den ble brukt til å bygge opp speiderhytta. – Jeg husker Tore Robstad var med på det. Han var også speider da. Den hytta ble brukt mye, avslutter han. Hytta står ennå, men den er solgt til private og bygd om. Når vi spør om han fortsatte i speiderbevegelsen etter han ble voksen, så sier han at han ble troppsassistent og husker ikke helt når han sluttet, men han måtte i hvert fall slutte da han skulle i militærtjeneste i 1954. Da bar det på 6 måneders rekruttskole i Fredrikstad og så videre til Nord-Norge og Setermoen. I Fredrikstad traff han og ble godt kjent med Salve Øyna fra Iveland. Det vennskapet varer ennå, og Bårdsen og Øyna har feiret nyttår sammen i alle år etter det. Militærtjenesten varte i 16 måneder. – Jeg ble militærpoliti (MP) til slutt, sier Børre stolt. - Jeg var sjåfør der.

Til Amerika

Da Børre kom tilbake til Vennesla etter militæret, fortsatte han å jobbe på saga på Grovane. Men, som faren, ble det for fristende å reise til Amerika. Farens arbeidsgiver, Herman Dalane, garanterte (som var nødvendig for at nordmenn fikk arbeidstillatelse i USA) for Børre, og Børre reiste over Atlanterhavet og til East Heartland i Connecticut, som ligger på østkysten av USA. Der bodde Dalane. Børre arbeidet som «floorlegger», altså legging av parkett på gulvene i nye amerikanske hus. – Fra begynnelsen var det hardt arbeid da vi spikret for hånd, men så fikk vi maskiner som gjorde arbeidet lettere. Vi arbeidet mest med eneboliger, men vi hadde også noen jobber i høyhus «nede ved New York». Da måtte vi kjøre 20 mil for å komme til arbeidsstedet. Jeg tjente 100 dollar i uka. Av dette betalte jeg 30 dollar i uka for kost, klesvask og losji. Det var ganske bra lønn, så jeg klarte å spare litt. Når vi spør om han var mye «ute på livet» om kveldene og helgene, smiler han og forteller at stedet han bodde på lå langt på landet og det var ikke så mye liv å gå ut på. Det ble 4 år med snekring for amerikanerne. Fra 1959 til 1963 var Børre i USA. – Jeg fikk invitasjon til å reise tilbake for å hilse på flere av dem jeg arbeidet sammen med der, men det ble aldri til at jeg reiste over igjen. - Men noen av dem kom på besøk til Vennesla, og det var koselig, minnes Børre.

Familiemann og Hunsfosarbeider

Børre kom hjem til Vennesla igjen og bodde hjemme hos moren på Ludeflaten. Faren hans døde i 1961. Altså mens sønnen Børre var i USA. – Min mor fikk 100 kroner i måneden i trygd da, husker jeg. – Det måtte hun klare seg med. Børre begynte på Hunsfos Fabrikker, som så mange andre venndøler.

Dette huset bodde Børry i da han var i Amerika, og Dodgen kjørte han til jobb i.

Der ble han i 31 år, og han hadde til sammen 7 forskjellige stillinger på fabrikken. Han arbeidet både på papirmaskinene, på «Hollendersalen» og på laboratoriet. – Jeg er som en potet; som kan brukes til det meste, ler Børry. Han minnes tiden på Hunsfos som ei god tid. – Vi var over 1200 ansatte på det meste, forklarer han. Nå er Hunsfos Fabrikker historie.

Da Børry kom hjem igjen fra Amerika, ble han fort kjent med husmorvikaren i Vennesla, som het Birgit Kyrvestad. Hun var blitt venninne med Bjørg Gundersen (nå: Øyna), som Børry hadde kjent siden de begge var barn og gikk på skolen sammen. Slik havnet de i samme ungdomsgjeng. Birgit og Børry ble etter hvert et par og de giftet seg i 1964. Først leide de et hus på Moseidmoen, men senere kjøpte de hus i Granlivegen. Der som Bibbi og Klaus Helland hadde bodd før dem. Det var bare noen hundre meter oppe i lia fra der Børry hadde vokst opp. Der bodde de sammen til Birgit døde i 2011. Et par år senere solgte Børry huset og flyttet i leilighet på Moseidmoen. – Det har jeg ikke angret på, sier han lykkelig. –Jeg hadde ikke behov for et stort hus bare til meg selv.

Birgit og Børry fikk 3 barn, Åse Jorunn i 1965, Knut Edvin i 1967 og Bernt i 1969. De har alle bosatt seg i Vennesla og omegn. Ikke lenger borte enn at bestefar kan besøke barnebarna titt og ofte.

Birgit var fra Valle i Setesdal. Derfor ble det mange ferieturer opp dalen. De første årene med Setesdalsbanen til Byglandsfjord og videre derfra med buss. Senere ble «Folkevogna» brukt, før Mazdaen overtok. Det ble

mange fisketurer, molteplukkingsturer og turer opp på fjellet til stølen for familien Bårdsen. Ja, for barna likte seg også i Setesdalen. Børry var en nevenyttig mann, og svigermor, som var blitt enke, nøt godt av det. I mange ferier i Valle ble det fysisk arbeid på Børry, men det var noe han likte.

Trearbeid som hobby

Å jobbe med hendene, og særlig med trearbeid, har alltid gledet ham. Nå som pensjonist er han ivrig som «minibygger» nede i sløydsalen på gamle Vennesla skole. Små stoler og bord, ovner og annet interiør blir laget i miniformat og puttet inn i husene medlemmene av Vennesla Minibyggere bygger. Folkets hus, det gamle herredshuset på Graslia (brant i 1948), en av Hunsfosbrakkene på Graslia, Grovane stasjon og flere andre av gamle hus i Vennesla er fullført bygget i miniformat og står i et utstillingshus nede på Kvarstein.

Børry har også laget mange tiner, pizzabrett, skjærebrett og andre små ting i tre. Mye gir han bort som gaver. Han har også vært med å lage flatprammer og vedkasser. – Jeg har også forsøkt meg på treskjæring, men det fikk jeg aldri «teken» på, forteller Børry.

Både Vennesla Bedehus, Vennesla kirke og Vennesla Menighetshus har blitt vedlikeholdt av Børry. Ikke av han alene selvfølgelig, men når det er dugnad, så er ikke han vanskelig å be. Lurer du på hvem som har laget hyllene salmebøkene står på i våpenhuset i kirken, så er det Børrys verk. Han har også vært med å lage et lagerrom på loftet i kirken. – Ikke alle kan sitte i styre og stell, forklarer Børry. Han er av den praktiske typen. - Jeg er heller ikke musikalsk, bedyrer Børry. – Vi sang lite hjemme i mitt barndomshjem. Jeg har aldri sunget i kor eller spilt noe instrument. Det har derimot kona mi Birgit gjort. Hun spilte gitar og sang i «Sangsøstrene», som var ei damegruppe med utspring fra Vennesla Bedehus.

Gaver til museet

Vennesla Historielag fikk en flott gyngestol av Børry for noen år siden. – Jeg fikk den av naboen Gunner Lien i Steane da jeg var 4 år, forklarer han. - Jeg hadde brukket beinet og var kommet på sykehuset, men han synes visst veldig synd på meg, for gyngestolen stod hjemme i stua da jeg kom hjem igjen. Jeg har sittet mye og gynget på den. Den var jeg glad i. Nå står gyngestolen på loftet der Børry en gang gikk på skolen. Historielaget har innredet en leilighet der med gamle møbler og interiør. Han, og broren Engly, kom også med en gammel elektrisk komfyr som kunne pryde kjøkkenet på museet (eller Hommestua mimreløft, som vi kaller det). – Den fikk min mor i 1950. Hun var bortreist da vi byttet ut

den gamle komfyren med denne. Hun ble så glad at hun grein da hun kom hjem og fikk se den, erindrer Børry og smiler.

Helsa og humøret er på topp

Som vi har nevnt før har Børry fortsatt helsa i behold. Han kjører i nesten ny Honda og håper han får fornyet sertifikatet neste år. Han liker å kjøre, og han liker å besøke venner og familie. Ja, han liker folk flest. En kaffekopp og en prat er Børry glad i. Han er sosial og lett å komme i snakk med.

Børry leser ikke så mye, selv om han akkurat i disse dager holder på å lese boken om Jon Lilletun. Men han ser en del på tv. Spesielt er han glad i naturfilmer og fotballkamper. – Men jeg er mye ute og farter, så det blir ikke så mye tid til sånt.

I tillegg må han jo vaske tøy og holde leiligheten i orden. Det klarer han greit selv. Ikke verst når man er 82 år og mann.

Intervjuet av
Signe Rysstad og Morten Aslaksen

Glimt fra arrangementer i 2015

Festlokalet, eller gamle brugsskolen, for Vigeland Brug. Det skal nå bygges om, eller rives, for å gi plass til kontorlokaler. Foto: Morten Aslaksen

Da 1.klassingene var på Skolemuseet for høre om «Skolen når oldefar gikk der». Foto: Morten Aslaksen

Da 3.klassingene var på Bygdemuseet og lærte om hvordan «Ull blir til klær». I tillegg til elevene er det Inger Lise Friberg, Jørdis Hodnemyr, Gerd Wiik Hansen og Signe Rysstad som er på bildet. Foto: Morten Aslaksen

Vennesla Minibyggere

Ved Kvarstein Gartneri har Vennesla Minibyggere sitt utstillingslokale. Her er mange flotte bygninger som er borte nå, gjenskapt i miniatyr. Også mange av interiørene er detaljerte. Kikk inn gjennom vinduene i bygningene. Som f.eks. i Folkets hus. Her går dansen livlig!

Det er sikker mange som husker den store Hunsfos-boligen som stod der Helsehuset nå er. Dette er også gjenskapt med mange interiører.

Schindler

Olto VVS

Bademiljø

Vedtekter

for Vennesla Historielag

§ 1: Medlemskap og virkeområde

Medlemskapet er åpent for alle. Vennesla Historielag har sitt virkeområde i Vennesla sogn.

§ 2: Formål

Lagets formål er:

- Å arbeide for at alt av historisk interesse innen lagets virkeområde blir tatt vare på og vernet om.
- Å vekke, øke og spre interesse for, og kunnskap om Sognets historie.
- Å organisere og lede lokalhistorisk virksomhet.
- Å arrangere møter, kurs og ekskursjoner.
- Å foreta registreringer, innsamlinger av muntlig tradisjon, stedsnavn og annet av historisk interesse.
- Å arbeide for at det blir gitt ut bygdebøker og andre skrifter om Sognets historie.
- Å arbeide for vern av fortidsminner og andre kulturminner.

For å nå målsettingen skal laget samarbeide med andre historielag og Agder Historielag.

§ 3: Årsmøtet

Årsmøtet er lagets høyeste myndighet. Ordinært årsmøte holdes innen utgangen av mars måned. Ekstraordinært årsmøte innkalles når styret finner det formåls-tjenelig. Årsmøtet bekjentgjøres i dagspressen og innkalles med minimum 2 ukers varsel.

Årsmøtet behandler: Årsberetning, regnskap og fastsetter medlemskontigenten.

Dessuten foretas det valg på leder, sekretær og kasserer, samt 4 styremedlemmer og 3 varamedlemmer.

I tillegg kan Hunsfos Historielag velge en representant til styret.

Videre velges 2 revisorer, valgkomite og andre tillitsvalgte.

Lagets leder velges for 1 år, de øvrige medlemmer og av styret velges for 2 år. Varamedlemmer, revisorer, valgkomite og andre tillitsvalgte velges for 1 år.

Saker som skal behandles av årsmøtet må være oversendt styret senest en uke før årsmøtet.

§ 4: Styret

Styret administrerer og leder lagets arbeid i årsmøteperioden. Styret er beslutningsdyktig når minst 4 medlemmer er til stede og innkallingen er foretatt på vanlig måte. 1.varamedlem innkalles fast til styremøtene.

Styret foretar valg på nestleder og representanter til offentlige utvalg, styrer og råd. Funksjonstiden er 1 år.

De valgte representanter fremlegger uoppfordret rapporter, årsmeldinger og referater fra møter i de respektive utvalg, styrer og råd. Videre er styret lagets kontaktledd med andre historielag og med de kommunale myndigheter.

Styret forvalter lagets eiendeler.

§ 5: Arkivering

Innsamlet skriftlig materiale, originalmanuskripter til lagets årsskrifter, m.m., og lydbånd- og videoopptak foretatt i lagets regi skal, i den utstrekning styret finner det formålstjenelig, deponeres i Vennesla Bibliotek's lokalsamling.

§ 6: Inaktivitet

Dersom styret ikke holder årsmøte i to (2) påfølgende år, kan en frivillig gruppe av lagets medlemmer, etter vanlig kunngjøring, holde årsmøte. Det foretas valg på nytt styre, som overtar det gamle styrets rettigheter og plikter.

§ 7: Oppløsning

Oppløsning av laget kan bare skje etter enstemmig årsmøtevedtak.

Styret i Agder Historielag skal konsulteres.

Lagets midler kan overføres til andre historielag i kommunen, eller stilles til disposisjon for tiltak i kommunen, som samsvarer med lagets formål.

Lagets arkiv deponeres i Vennesla Bibliotek's lokalsamling.

Revidert på Vennesla Historielags årsmøte 19.mars 2009.

Medlemsliste 2015

ABRAHAMSEN, Bjarne Egil
ABRAHAMSEN, Terje
ABUSLAND, Aud Kirsten
AMUNDSEN, Signe
ANDERSEN, Greta
ANDERSEN, Gurine
ANDERSEN, Jan Erik Back
ANDERSEN, Kai Anstein
ANDERSEN, Ruth
ANDREASSEN, Johnny
ANDRESEN, Emilie Marie
ARNTZEN, Ove Holmquist
ASKEDAL, Aslaug
ASLAKSEN, Morten
AUNE, William
ØSTERHUS, Anna
BAKKEN, Daniel
BAKKEN, Knut John
BAKKEN Tor Endre Viksnes
BAKKEN, Inger
BAKKEN, Øyvind
BERG, Arnhild
BERGESEN, Eli Wenche H.
BERGSNOV, Tordis Marie
BERNTSEN, Sylvi Tambini
BJELLÅS, Oddleif
BJELLÅS, Yngvill
BJORÅ, Øystein
RAKKESTAD, Mona
BJØRNSHEI, Reidar Olaf
BRULID, Aud Venke Renstrøm
BRYNE, Edith
BRØVIG, Anne Siri
BÅRDSSEN, Anne Berit
DRIVENES, Signe
EGELANDSAA, Odd
EGELANDSAA, Sylvi
EIDET, Svein Egil

EIKELAND, Gregar
EIKELAND, Kari Ingebjørg
EIKELAND, Kjetil
EILERTSEN, Arne
EINSTABLAND, Inger
EIVINDSON, Olav Kr.
ERICHSEN, Linda
ERIKSEN, Einar
ERIKSEN, Geir
FJELLESTAD, Ellen
FJERMEDAL, Brita
FJERMEDAL, Kirsten Ruth
FLØRNES, Unn
FORGARD, Bjørg
FRIBERG, Inger Lise
FRIGSTAD, Roy
FROLAND, Inger Marit
FROLAND, Per Kristian
FRØYSÅ, Torfinn
FURUBORG, Hans Petter
GAUTESTAD, Torhild
GRUNDETJERN, Bjarne Kåre
GRUNDETJERN, Oline
GRØNVOLD, Arnulf
GUNDERSEN, Gerd Try
GUNDERSEN, Ingjerd
GUNDERSEN, Roald
GUNSTENSEN, Astrid
GUNSTVEIT, Bjarne
HAGEN, Borghild
HAGEN, Randi
HAGEN, Sigurd
HAMMEN, Lilliann
HANNEVIK, Yngvar
HANSEN, Emil Andreas
HANSEN, Finn Oskar
HANSEN, Gerd Wiik
HANSEN, Ole Johnny

HANSEN, Jane
HANSEN, Kjell Guttorm
HANSEN, Ragnhild Eidet
HANSEN, Margit Leesland
HARKET, Martin
HAUG, Turid
HAUGLAND, Allis
HEGLAND, Anne Marie
HEGLAND, Reidar
HEGGLAND, Rune
HENRIKSEN, Arve
HODNEMYR, Alf
HODNEMYR, Gerd
HODNEMYR, Karl
HODNEMYR, Jørdis
NORDBØ, Reidar
HOLMENE, Jens Olav
HOMME, Bjørg
HONNEMYR, Anne Berit
HONNEMYR, Finn
HONNEMYR, Håkon
HORRIGMO, Kirsten J.
HÅVERSTAD, Kåre
GUNDERSEN, Ingrid
INGEBRETSEN, Else
INGEBRETSEN, Olaf
ISAKSEN, Odd Willy
IVERSEN, Reidar Jortveit
JAKOBSEN, Torhild Nordal
JAKOBSEN, Øivind
JENSEN, Bernt
JENSEN, Ronny
JEPPESTØL, Odd Arve
JERSTAD, Malen
JOHANSEN, Bjørg
JOHNSEN, Sigurd
JORTVEIT, Åse
JORTVEIT, Trygve

JORTVEIT, Åse
KALNES, Olav
KJELVIK, Erling
KJELVIK, Olene Kristine B.
KLEV, Astrid Fardal
KLEPP, Magne Gustav
KNOBEL, Ellen
KOLAND, Linda Brovig
KRISTIANSEN, Randi Marie
KROGSTAD, Arne
KVARSTEIN, Bernt
LARSEN, Øystein
LEDANG, Jan
LELAND, John
LIE, Egil
LIE, Helga
LIE, Jarl Øystein
LIE, Kåre
LIE, Sverre Ravnsborg
LIMM; John Aleksander
LUNDE, Dagny Marie
LUNDEN, Jan Olav
MANGSETH, Ingjerd
MARTINSEN, Paul S.
MELLING, Alf
MELLING, Inger Britt
MJÅLAND, Ingeborg Sofie
MJÅLAND, Mary
DALE, Kirsten
MOEN, Olav
NESET, Tone
NILSEN, Jan
NILSEN, Stein Magne Hagen
NORDGARDEN, Torgrim
NORDHAGEN, Helge
NORDHØY, Liv Reidun
NORDLI, Odd Arild
NORDVIK, Anne Britt
NORDVOLD, Solveig O.
OLSEN, Lillian Holberg
OLSEN, Sven Aage
OLSEN, Kirsten Reidun

OLSEN, Torbjørn Harald
OLSSON, Henny
OMDAL, Aud
OMDAL, Dag Søren
OMDAL, Ellinor
OMDAL, Målfrid
OMDAL, Roald
RASMUSSEN, Kjell
RAVNEVAND, John
RENSTRØM, Andor
RENSTRØM, Torhild Berg
ROBSTAD, Bjørn
ROBSTAD, Inger Johanne
ROBSTAD, Ellen Nora
ROBSTAD, Erna Irene
ROBSTAD, Tore
ROBSTAD, Gunvor
ROBSTAD, Liv
ROBSTAD, Terje
ROBSTAD, Oddvar Severin
ROBSTAD, Solveig
ROBSTAD, Tor Robert
ROLAND, Bjørg Reidun
RUENES, Jon Terje
RUENES, Oddmund
RUENES, Torunn
RYSSTAD, Anne Synnøve
RYSSTAD, Oddvar
RYSSTAD, Knut
RYSSTAD, Signe
RØED, Alf
RØLLAND Liv Kirsten
RØLLAND, Øyvind
ANDERSEN, Torhild
RØNNING, Marit Wiik
RØNNING, Trygve
SALVESEN, Sverre Johnny
SALVESEN, Øystein
SANDÅKER, Asbjørn
SANDÅKER, Ingrid
SHELLINGERHOUT, Anna B.
SILJAN, Sigmund

SKJENNEBERG, Sven
SKOV-SKOV, Arne
SMISETH, Margit
SOLHEIM, Anne-Lill
SOLHEIM, Erling
STALLEMO, Målfrid
STIEN, Helge Jørn
STOKKELAND, Rolf
STOKKELAND, Turid
STORDAL, Gunnar
STRANDBERG, Arne
STRANDBERG, Tor Jeppestøl
STRENGENES, Gudrun
STRØMME, Magne
STÅHL, Aksel H.
SVERTSEN, Bjørn
SVERTSEN, Ellinor
THARALDSEN, Kristian,
THARALDSEN, Peder Randulf
TØNNESSEN, Martin Johan
ULSTEIN, Laila
ULVØY, Torunn
VASSBØ, Marion
VENNESLA VGS, Anne Erfjord
VENNESLAND, Oddvar
VORELAND, Åse
WIIG, Willy
WITZØE, Sigfrid Elisabeth
AABEL, Alf Jakob
AAMDAL, Anna Elisabeth
AAMDAL, Karl
AAMLID, Gaute
AAS, Inger
PEDERSEN, Arvid
AAS, Knut
AAS; Olaf
AAS, Sigfrid
AAS, Sigmund
AAS-LYNGBY, Lillian
AAS-LYNGBY, Oddbjørn
ÅTEIGEN, Velaug

***Er du interessert i lokalhistorien til bygda vår Vennesla?
Da er det naturlig å bli medlem hos oss!
Om du vil engasjere deg aktivt eller bare være støtte-
medlem, er du like velkommen.***

Lagets formål er:

- Å arbeide for at alt av historisk interesse innen lagets virkeområde blir tatt vare på og vernet om.
- Å vekke, øke og spre interesse for, og kunnskap om Sognets historie.
- Å organisere og lede lokalhistorisk virksomhet.
- Å arrangere møter, kurs og ekskursjoner.
- Å foreta registreringer, innsamlinger av muntlig tradisjon, stedsnavn og annet av historisk interesse.
- Å arbeide for at det blir gitt ut bygdebøker og andre skrifter om Sognets historie.
- Å arbeide for vern av fortidsminner og andre kulturminner.

INNMELDINGSSKJEMA

Navn: _____

Adresse: _____

Telefon: _____

Mobil: _____

E-post: _____

Medlemskapet koster kr. 200,- pr. pers. pr. år inkl. årsskrift.
(uten årsskrift kr. 100,- pr.pers.)

Skjema sendes:

Vennesla Historielag v/ Gerd Wiik Hansen, Bakhei 2, 4700 Vennesla

E-post: gerdwiik@hotmail.no

www.venneslahistorielag.org

www.facebook.com/venneslahistorielag

SPAREBANKEN SØR

